

e-ISSN: 2148-0494

Dergiabant

Cilt/Volume: 9, Sayı/Issue: 1
(Mayıs/May 2021)

Tarihsel Bağlamda Kuzey Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi **The United Methodist Church of North Macedonia in Historical Context**

Nihat Durak

Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
Dinler Tarihi Bilim Dalı

Asst. Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal University, Faculty of Theology,
Department of History of Religions
Bolu/Turkey

nihatdurak@ibu.edu.tr
orcid.org/0000-0002-6902-1868

Makale Bilgisi

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 14 Şubat 2021

Kabul Tarihi: 22 Mart 2021

Yayın Tarihi: 30 Mayıs 2021

Yayın Sezonu: Bahar

Article Information

Article Type: Research Article

Date Received: 14 February 2021

Date Accepted: 22 March 2021

Date Published: 30 May 2021

Publication Season: Spring

<https://doi.org/10.33931/abuifd.880168>

İntihal/Plagiarism

Bu makale özel bir yazılımla taranmış ve intihal tespit edilmemiştir.
This article has been scanned by a special software and no plagiarism detected.

Atıf/Cite as

Durak, Nihat. "Tarihsel Bağlamda Kuzey Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi". *Dergiabant* 9/1 (Mayıs 2021), 178-208. <https://doi.org/10.33931/abuifd.880168>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University Faculty of Theology,
Bolu, 14030 Turkey. All rights reserved. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dergiabant>

Tarihsel Bağlamda Kuzey Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi

Öz

Bu makalede, Evanjelik Protestan bir hareket olarak Birleşik Metodist Kilisesi'nin Kuzey Makedonya'da faaliyete geçişi ve misyonerlik çalışmaları tarihi bağlamda ele alınmıştır. Belli bir coğrafyaya yönelik bir misyon çalışmasının anlatımı hedeflenmiştir, Makedonya'da mahallî olmayan bir ekolün etkin bir konuma gelişi, bu konunun çalışılmasını câzip kılan hususlardan biridir. Çalışma, kilisenin bölgede resmi kuruluş tarihi kabul edilen 1922'den günümüze kadar yüz yıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Öncelikle Metodist Kilisesi'nin, Kongregasyonel Kilisesi'nin kaynaklarını devralarak kuruluşu anlatılmıştır. Tâkiben kuruluşundan II. Dünya Savaşı'na kadar olan süreç ile II. Dünya Savaşı ve sonrasındaki dönemde kilisenin gelişimi verilmiştir. Ayrıca Ana Metodist Kilisesi'nin kendi içinde yaşadığı birleşme ve bölünmelerin meydana getirdiği isim değişikliğinin, Makedonya Metodist Kilisesi'ne de yansımalarına dikkat edilmiştir. Kilise, ana kilisenin geçirdiği sürece uygun olarak 1922-1939 arası Makedonya Metodist Piskoposluk Kilisesi, 1939-1968 arası Makedonya Metodist Kilisesi, 1968'ten günümüze kadar Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi olarak adlandırılmıştır. Makâle başlığı olarak da, kilisenin halen adlandırıldığı bu isim kullanılmıştır. Çalışmanın devamında, kilisenin Makedonya'nın bağımsızlığından günümüze kadar yaşadığı süreç anlatılmıştır. 1999'da, Birleşik Metodist Kilisesi'nin üyesi Boris Trajkovski'nin cumhurbaşkanı seçilmesi, Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi'ni legal bir kuruma dönüştürmüştür. Trajkovski'nin cumhurbaşkanlığı döneminde Arnavut azınlık ile yaşanan iç çatışma, 2001 Ohri Çerçeve Antlaşması ile sona erdirilmişti. Ohri Antlaşması gereği yapılan anayasal düzenleme sonrası Birleşik Metodist Kilisesi, Ortodoks Kilisesi, Müslüman Cemaati, Katolik Kilisesi ve Yahudi Topluluğu'nun yanı sıra beşinci bir dini unsur olarak "anayasal kilise" haline gelmiştir. Kuzey Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi'nin üye sayısına ilişkin tablolar da çalışmada yer almıştır. Birleşik Metodist inanlı sayısı ise istatistiklerde iki binin üzerinde verilir.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Evanjelik Protestan Hareketler, Birleşik Metodist Kilisesi, Kongregasyonel Kilise, Kuzey Makedonya.

The United Methodist Church of North Macedonia in Historical Context

Abstract

Missionary activities and activization of the United Methodist Church as an Evangelical Protestant movement in North Macedonia are discussed in a historical context in this article. It was aimed to explain missionary activities focused on a specific territory. The effective position of a non-local church in Macedonia is one of the things that makes it attractive to study this subject. The study includes a hundred years period since the official founding date 1922 until today. Primarily, the founding period of the Methodist Church by inheriting resources of Congregational Church is explained. Development of the Church has been studied as two periods; period first from the founding till WWII and period second beginning from WWII. Reflectance of name changes because of mergers and splits within the main Methodist church, on the Macedonian Methodist Church are also observed carefully. The church, in accordance with the progress by the main church, was named between 1922-1939 as the Macedonia Methodist Bishopic Church, between 1939-1968 as the Macedonian Methodist Church and from 1968 until today as the Macedonian United Methodist Church. As the title of the article, this name, from which the church is still named, was used. Following, the process is explained between the independence of Macedonia till today for the Church. In 1999, election of Boris Trajkovski as the president who was member of the United Methodist Church, has turned the Macedonian United

Methodist Church to a legal institution. During the presidency of Trajkovski the inner conflict with Albanian minority was concluded with 2001 Ohrid Framework Agreement. Following the constitutional regulations led by the Agreement United Methodist Church became a 'constitutional church' as the fifth religious element together Orthodox Church, Muslim Community, Catholic Church and Jewish Community. Charts about numbers of members of North Macedonia United Methodist Church are also shared within this study. The number of United Methodist believers is given in statistics as more than 2000.

Keywords: History of Religions, Evangelical Protestant Movements, The United Methodist Church, Congregational Church, North Macedonia.

Giriş

19. yy.'ın ikinci yarısında Evanjelik Protestan hareketler, Osmanlı Devleti'nin Rumeli eyâletinde dört bölgeye stratejik bir önem atfetmiştir: Bunlar barındırdığı Alman ve Macar azınlık sebebiyle Voyvodina, misyona yatkın olduklarını düşündükleri Bulgar nüfus nedeniyle Şarki Rumeli çok kültürlü yapısı sebebiyle Selanik ve Balkanlar'ın kavşak noktası olması nedeniyle Manastır vilâyetleridir.

Tarihi Makedonya'nın kapsadığı bölge, fetih sonrası Osmanlı Devleti'nin merkezî idâresi altında Rumeli eyâletinin bir parçası durumundaydı. 19. yy.'da ise evliye-i selâsenin (Selânîk, Manastır ve Kosova vilâyetleri) kapsamına alınmıştı. Manastır vilâyeti (daha sonraki isimlendirilmesiyle Vardar Makedonyası), bugünkü Kuzey Makedonya topraklarının tamamını ihtiva ettiği gibi, 1912-1913 I. ve II. Balkan Savaşları sonrası Bulgaristan tarafından ele geçirilen Pirin Makedonyası ve Yunanistan tarafından işgal edilen Ege Makedonyası'nı da kapsıyordu. Aslında bölgenin coğrafi bir terim olarak Makedonya olarak adlandırılışı, 1389 Kosova Savaşı sonrası Osmanlı hâkimiyetine girmesiyle terk edilmişti. Fakat bölgede Osmanlı hâkimiyetinin sarsıntıya uğraması sonucu, 19. yy.'ın başlarında Avrupa'da, özellikle de 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrası yeni kurulan Balkan ülkeleri arasında tekrar Makedonya terimi kullanılmaya başlandı. Osmanlı Devleti ise, bu ismi kullanmayı tercih etmemiştir.¹

Bugün bir ülke ve devlet olarak Makedonya'nın, bir etnik kimlik veya bir millet olarak Makedonyalılar'ın, mevcudiyetlerini Hırvat bir baba, Sloven bir anneden doğmuş olan Josip Broz Tito'ya (1892-1980) borçlu olduğu tespiti yapılabilir. II. Dünya Savaşı sonrası bölgede, Krallık Yugoslavyası (Kraljevina Jugoslavija) (1929-1941) yerine Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti (Federativna Narodna Republika Jugoslavija) (FNRJ) (1945-1963) isimli devleti kuran Tito önderliğindeki Yugoslavya Kurtuluş Hareketi Antifaşist Konseyi (Antifašističko vijeće Narodnog Oslobođenja Jugoslavije-AVNOJ) Makedon kimliğini, Bulgar ve Sırp kimliklerinden bağımsız ve farklı etnisite olarak tanımlamıştır. Tito'nun Sosyalist Yugoslavya'yı şekillendirirken, Sırp'ların Makedonya coğrafyası üzerindeki heveslerini dizginlemek için buraya özerk devlet statüsü vermesi, Makedon milli kimliğinin kurumsal olarak meşruiyet kazanmasına imkân sağlamıştır. Takip eden yıllarda Makedonya'da Makedon ulusal

¹ Mehmet Hacısalihoğlu, "Makedonya", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 21 Aralık 2020).

kurumlarını tesis eden Tito, dil ve kimliğin özgünleşmesine katkı sağlamıştır. İşte Tito'nun bu politikası yüzyıllar sonra özerk te olsa bir Makedonya Devleti ve bir Makedon etnisitesini somutlaştırmıştır. İstanbul Rum Ortodoks Kilisesi'nden bağımsız kiliselere sahip olmanın Balkanlar'daki Ortodoks etnik unsurları uluslaştırdığı gerçeğinin bilincinde olan Tito, bir Makedon kimliği inşa etmek için, Makedon Ortodoks Kilisesi'nin oluşumuna destek vermiştir. 1945'te Ohri Başpiskoposluğu, Makedon Ortodoks Kilisesi'ne dönüştürülmüş; Sırp Ortodoks Kilisesi'ni bölgede dengelemesi amacıyla 1967'de otopsefal (bağımsız) hale getirilmiştir.²

Yaklaşık yüz elli senedir bölgede faaliyet gösteren Evanjelik Protestan hareketler, gerek Makedonya gerekse de komşu Balkan ülkelerinin Osmanlı'dan kopuşlarına, bağımsız bir ülke ve müstakil bir etnisite hale gelmelerine yol açan, siyâsî, iktisâdî, içtimâî, dinî ve kültürel süreçleri yapıları açısından başarıyla gerçekleştirmiştir. Geçmişte ve günümüzde Kuzey Makedonya'da faaliyet gösteren misyon toplulukları arasında, sayı ve etki bakımından en büyük grup olan Birleşik Metodist Kilisesi, bu özellik ve işlevlerinden ötürü makâlenin konusu olarak seçilmiştir. Kuzey Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi, Evanjelik Protestan bir misyon hareketi olarak kendisini benzerlerinden ayıran bir spesiyaliteye sahiptir. O da Slav ve Ortodoks kökenlerine sıkı sıkıya bağlı bir Balkan ülkesinde "anayasal kilise" haline gelmesidir. Bunda en büyük pay müteveffa cumhurbaşkanı Boris Trajkovski'ye (1956-2004) aittir.

Kuzey Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi gibi spesifik bir hususun makâle konusu olarak seçilmesindeki temel amaç, Rumeli'nin Osmanlı'dan uzaklaşmasına yol açan bölge dışı etkenleri anlamaya ve bu unsurların misyon çalışmalarının tarihi arka planına vâkıf olmaya çalışmaktır. Makâlenin konusu tarihî bağlamda ele alınmaya çalışılmıştır. Uluslararası İlişkiler ve Siyasal Bilgiler gibi başka disiplinlerin alanlarına girilmemeye özen gösterilmiştir.

Bu makâle yazılırken literatür olarak bölge akademisyenlerinin çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Bunların başta geleni Paul Benjamin Mojzes (doğ. 1936)'dır. Mojzes, 1965'te Boston Üniversitesi'nde Bulgaristan ve Yugoslavya'daki Kongregasyonel ve Metodist Kiliseler Tarihi (A History of the Congregational and Methodist Churches in Bulgaria and Yugoslavia) adlı tezle doktora derecesi almıştır. Paul Mojzes, 1955-1957 arası vekâleten Makedonya Metodist Piskoposluk Kilisesi başmüfettişliği görevini yürüten Paula Mojzes (1906-1970)'ın oğludur. Kendisinin doktora tezinden güncelleştirip yayımladığı dört makâlesinden yararlanılmıştır. Jovan Jonovski de, makâlelerinden yararlanan diğer bir akademisyendir. Jonovski, Kuzey Makedonya Evanjelik Protestan kiliseler tarihi araştırmacısı ve Üsküp Hıristiyan Baptist Kilisesi-"İyi Haber" (Christian Baptist Church-"Good News") kıdemli üyesidir. Kendisinin Makedonya'daki Evanjelik Protestan kiliseleri üzerine yayımlanmış iki çalışmasından faydalanılmıştır. Yayınlarına başvuru başka bir

² Nedim Emin, *Makedonya Siyasetini Anlama Kılavuzu* (İstanbul: Seta Yayınları 2014), 27-28.

akademisyen Ruzhica Cacoska'dır. Kendisi halen Üsküp Saints Cyril ve Methodius Üniversitesi Sosyolojik, Politik ve Hukuki Araştırmalar Enstitüsü'nde çalışmalarını sürdürmektedir. Cacoska'nın, günümüz Makedonyası'ndaki Evangelist Protestan hareketlere dair yayımlanmış çalışmaları mevcuttur.

Bu makâleye konu olan Kuzey Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi, Metodist Kiliseler ailesine mensuptur. Metodizm, John Wesley (1703-1791), kardeşi Charles Wesley (1707-1788) ve George Whitefield (1714-1770) tarafından İngiltere'de kurulmuş evanjelist bir harekettir. Evanjelik Protestan bir mezhep ismi olarak Metodizm (Methodism) terimi method kelimesinden gelir. Metod kelimesi de yöntem, usul, tarz, yol, düzen ve tertip anlamlarının yanı sıra sanat, disiplin ve doktrin manasında da kullanılmaktadır. Metod teriminden türeyen Metodist kelimesi, kurallara uyan, düzenli ve disiplinli davranan, sistemli çalışan kişi anlamına gelir. Terim olarak ise, John Wesley'in yolunu takip eden ve Metodist hareketin kurallarına uyan manasında kullanılmaktadır. Bu hareketin mensupları, sistemli bir şekilde Oxford Hapishanesi'ndeki mahkûmlara ziyaretler gerçekleştirmiş, onların her türlü ihtiyaçlarını temin etmiştir. Aynı şekilde fakir çocukların eğitimi ile yoksul ve ihtiyar insanların bakımlarını da üstlenmişlerdir. Oruç tutmaları, çok sıklıkla komünyon âyinini icra etmeleri, dini ritüellerin gerçekleştirilmesinde ve dini konuların halka aktarılmasında sistematik ve düzenli bir yöntem takip etmeleri sebebiyle Metodistler olarak isimlendirilmiştir. Metodizm, öğrencilerle başlayıp, işçi sınıfıyla büyüyen, gelişen ve zamanla dini bir hüviyet kazanan topluluğa verilen özel bir isim olmuştur. John Wesley, Aslı Günah, Yardımcı İnanç, Tevbe, Aklanma, Takdis ve Mükemmellik gibi temel tartışma konularında farklı ve kendine özgü görüşlere sahiptir. Metodist Kiliseleri, günümüzde ABD, İngiltere, Almanya, Avusturya, İsviçre, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Afrika Cumhuriyeti başta olmak üzere dünyanın her yerinde faaliyet göstermektedir. Metodist Kilisesi, Afrikan Episkopal Metodist Kilisesi, Güney Metodist Episkopal Kilisesi, Hıristiyan Episkopal Metodist Kilisesi ve Birleşik Metodist Kilisesi adlarında çeşitli kollara ayrılmıştır. Kilise yönetim biçimi olarak episkopalyan tarzı benimsemişlerdir.³

1. Makedonya Coğrafyasında Metodist Piskoposluk Kilisesi'nin Kuruluşu (1921-1922)

I. Dünya Savaşı sonrası Balkanlar'daki en güçlü misyonerlik teşkilâtı Amerikan Harici Misyonlar Komiserler Kurulu (The American Board of Commissioners for Foreign Missions) (ABCFM) idi ve bölgede teşvik ettiği

³ Bayram Polat, *Metodist Kilisesi Hakkında Bir Araştırma* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2006), 4-5; a.mlf., "Metodist Kilisesi'nin Kuruluşu, Ayrışması ve Bütünleşmesi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XI/2, (2007), 406-408; a.mlf., "Evanjelik Bir Hareket: Metodist Kilisesi", *Genç Akademisyenler İlahiyat Araştırmaları Sempozyumu*, ed. Sami Erdem (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2009), 575-576.; Frank Baker, "Methodist Churches", *Encyclopedia of Religion*, ed. Lindsay Jones (ABD: Thomson Gale, 2005), 5996-5999; a.mlf., "Wesley Brothers", *Encyclopedia of Religion*, ed. Lindsay Jones (ABD: Thomson Gale, 2005), 9715-9717.

Protestanlık biçimi Kongregasyonalizm⁴ idi. Kısmen mali sıkıntıya düşmesi, mevcut misyonerlerinin keyfiyet ve kemmiyet bakımından yetersizliği, Osmanlı Devleti'nden bağımsızlığını elde eden başta Bulgaristan olmak üzere farklı Balkan ülkelerinde misyon çalışmalarına yoğunlaşma düşüncesiyle, o zamanki ismiyle Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'ndaki (Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca) (1918-1929) faaliyetlerinin bir kısmını bir başka kuruluşa devretme kararı aldı. ABCFM, Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'nı bugünkü Makedonya bölgesinin merkez olduğu Güney mntıkası ve Voyvodina Özerk Bölgesi'ni merkeze alan Kuzey mntıkası olmak üzere iki misyon bölgesine ayırmıştı. Voyvodina'da yoğun bir Alman ve Macar nüfusu yaşıyordu. ABCFM, Kuzey misyon bölgesinde çalışmalarına devam kararı aldı. Güney misyon bölgesi ve buradaki varlıklarını devretmek için uygun bir yapı aramaya başladı. Güney mntıkasında kısmi çalışmaları olan Metodist Psikoposluk (Episkopal) Kilisesi Misyonlar Kurulu ile bu amaçla 1921'de görüşmelere başladı.⁵

ABCFM'nin bölgede Manastır Kız Yatılı Okulu dâhil olmak üzere on istasyonu, iki yüz yirmi üyesi ve bazı gayrimenkulleri vardı. Bunların devri konusunda yapılan görüşmeleri taraflar, Amerikan Board misyoneri James Riggs Brewster (1882-1949) ile Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı Metodist Yıllık Misyon Konferansı'ndan başmüfettiş Samuel W. Irwin (öl. 1961) başkanlığında gerçekleştirdi. Ustrumca'da 4 Aralık 1921 Pazar günü gerçekleştirilen toplantıda anlaşma sağlandı. Devir 1 Ocak 1922'den itibaren geçerli olacaktı. Fakat Manastır Kız Yatılı Okulu başta olmak üzere ABCFM'nin, devreedeceği mülkler için Metodist Piskoposluk Kilisesi'nden ödeme talebi karşılık bulmadı. Okulun mülkiyet meselesi ABCFM'nin 1925'te bir şahsa satışıyla çözümlendi.⁶

⁴ Kongregasyonalizm öncelikle bir kilise yönetim şeklidir. Bu nedenle bu idarî yapıyı benimseyen kiliseler, Kongregasyonalist kiliseler olarak isimlendirilir. Hem genel hem de özel olarak anlandırılan Kongregasyonalizm terimi genel anlamda, episkopal ve sinodik elementleri içermeyen, yetkiyi mahallî topluluklara (kiliselere, cemaatlere) veren ve yerel toplulukları kapsayacak şekilde bir takım danışma amaçlı toplantı ve konferanslar tertipleyen Protestan Hristiyan kilise yönetim şeklini ifade eder. Özel anlamda ise; 16. yy.'da ortaya çıkan, kendisini tam anlamıyla müstakil kilise olarak görüp tanımlayan mahalli topluluklardan meydana gelen ve üyeleri tarafından Kutsal Kitap'a göre seçilmiş bir kilise sorumlusu altında bir araya gelmiş din kardeşleri birliğidir. Kongregasyonalist akımda demokratik kilise yönetimi gereği her bir mahallî topluluk kendisi ile ilgili kararlarda özerktir. Ayrıca, her bir yerel topluluk, üyeleri vasıtasıyla kendi sorumlularını seçse de kilisenin tek lideri, İsa Mesih'tir [Hüseyin Erdem, *Hristiyanlıkta Kongregasyonalist Akımın Ortaya Çıkışı ve Görüşleri* (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 26].

⁵ Paul Mojzes, "Congregational/Methodist Church in Macedonia", *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 38/1 (Mart 2018), 31; a.mlf., "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 38/2 (Nisan 2018), 56; a.mlf., "The Methodist Church in Yugoslavia from 1945 to 1965: A Case Study of an Ecumenical Protestant 'Free Church' in a Hostile Environment", *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 38/3 (Temmuz 2018), 23; Ruzhica Cacanaska, "The Emergence and Development of Protestantism in Macedonia", *Religion, State & Society* 29/2 (2001), 116; a.mlf., "Protestantism in Macedonia Today", *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 38/1 (Mart 2018), 1.

⁶ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 57-58; Jovan Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II (1947-2017)", *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 39/4 (Haziran 2019), 46.

ABCFM'nin güneydeki misyonunu devretmesinden sonra, Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'nda konuşlanmış Kongregasyonel Kilisesi de Mayıs 1922'de Novi Vırbas'taki İkinci Yıllık Misyon Konferansı'nda Metodist Piskoposluk Kilisesi ile birleşme kararı aldı.⁷

1 Ocak 1922 tarihinin, Metodist Piskoposluk Kilisesi'nin bugünkü Makedonya topraklarında resmi kuruluşunu ifade ettiği tespiti yapılabilir. Fakat açıklanan yeni bilgiler Metodist Kilisesi'nin gayri resmi olarak daha önceleri bu coğrafyada varlık gösterdiğini ortaya koyuyor. Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi 1997'de, bölgede ilk kongresini 11-12 Mayıs 1895'te yaptığını açıkladı.⁸ Aynı şekilde Radoviş kasabasında 1882'de küçük bir Metodist cemaatin teşkil edildiği, bu cemaatin 1889'da bir kilise inşa ettiği bilgisi de mevcuttur. 1898'de Viyanalı Metodist vâiz Robert Möller, Novi Vırbas, Feketiç, Sekiç ve Kuçura'yı ziyaret etmiş, çeşitli Evanjelik kiliselerde vaaz vermiştir. 1900'da Alman Metodist vâiz Franz Havranek, Novi Vırbas'ta bir âyin icra etmiştir. Yine bir başka Alman Metodist vâiz Otto Melle, 1900'da gönüllü olarak Novi Vırbas'a gelip bir Noel âyini gerçekleştirmiştir.⁹

Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı Metodist Kilisesi, idarî ve maddî açıdan ABD'nin kuzeyinde yaygın Metodist Piskoposluk Kilisesi'yle yakın bir ilişki içindeydi. Bu yüzden Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı Metodist Piskoposluk Kilisesi adını taşıyordu. 1939'da, üç Metodist kilise, ABD'nin kuzeyinde etkin Metodist Piskoposluk Kilisesi, ABD'nin güneyinde yerleşik Metodist Piskoposluk Kilisesi ve Metodist Protestan Kilisesi birleşti. Bunun sonucunda Metodist Kilisesi adlı yeni bir oluşum tesis edildi. 1968'de bu kez Metodist Kilisesi, Evenjelik Birleşik Kardeşler Kilisesi (The Evangelical United Brethren Church) ile birleşerek Birleşik Metodist Kilisesi'ni oluşturdu. Bundan dolayı kilisenin bölgedeki faaliyetleri, 1922-1939 arası Metodist Piskoposluk Kilisesi, 1939-1968 arası Metodist Kilisesi, 1968'den günümüze kadar Birleşik Metodist Kilisesi çatısı altında gerçekleştirilmiştir.¹⁰

⁷ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars.", 58; a.mlf., "The Methodist Church in Yugoslavia from 1945 to 1965", 3; Jovan Jonovski, "Baptists in Macedonia: From the Beginning to the Dawn of Regeneration 1970", *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 31/2 (Mayıs 2011), 25; a.mlf., "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 46; Cacanaska, "The Emergence and Development of Protestantism in Macedonia", 118; Rudolf Grulich, "The Small Religious Communities of Yugoslavia", Almanca'dan İngilizce'ye çev. Erlis Glass, *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 3/6 (1983), 6; Slave Nikolovski-Katin, "Small Religious Communities and Groups in the Republic of Macedonia", *The Scientific Journal Facta Universitatis, Series: Philosophy and Sociology*, 2/6 (1999), 95; David Steele, "Configuration of the Small Religious Communities in the Former Yugoslavia", *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 15/3 (1995), 32; Branko Bjelajac, "Protestantism in Serbia", *Religion, State & Society*, 30/3 (2002), 199.

⁸ Nikolovski-Katin, "Small Religious Communities and Groups in the Republic of Macedonia", 95.

⁹ Jonovski, "Baptists in Macedonia", 25; Steele, "Configuration of the Small Religious Communities in the Former Yugoslavia", 32 ve 34; Bjelajac, "Protestantism in Serbia", 197-198; Zoltan Kovacs, "Methodism in Hungary", *Methodist History*, 47/3 (2009), 162-163.

¹⁰ Bjelajac, "Protestantism in Serbia", 216; Polat, *Metodist Kilisesi Hakkında Bir Araştırma*, 76 ve 79; a.mlf., "Metodist Kilisesi'nin Kuruluşu, Ayırışması ve Bütünleşmesi", 414 ve 416; a.mlf., "Evanjelik Bir Hareket: Metodist Kilisesi", 575-576.

Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı Metodist Piskoposluk Kilisesi'nin piskoposluk merkezi Voyvodina-Novı Sad'da bulunuyordu. Ülkenin diğeri coğrafi kesimleri, bölgenin etnik yapısına uyumlu başmüfettişlerce yönetilmekteydi. Metodist Piskoposluk Kilisesi devir ve birleşme sonrası, Güney Bölgesi'ni dört kısma ayırdı ve bölge müfettişi olarak Pane D. Temkov'u atadı. Metodist Piskoposluk Kilisesi Ustrumca, Üsküp, Manastır, Radoviş, Murtino, Monospitovo, Kolesino, Rakliş, Velyusa ve Priştine'deki istasyonları devraldı. Bu kiliseler, Pane Temkov, Maria Bozinova, Murtinolu Mihail Velkov ve Üsküp'e atanan Sloven eski Katolik rahip Slavko A. Jonke tarafından idâre edilmeye başlandı.¹¹

2. Kuruluşu ile II. Dünya Savaşı Arası Dönem

1923-24 yıllarında Makedonya'da Metodistlere yerel makamlar, jandarma ve fanatik Ortodoks rahipler tarafından büyük bir tkibaât ve baskı uygulandı. Fakat birkaç subay ve hoşgörülü Ortodoks din adamlarının varlığı bu baskının daha az hissedilmesini sağladı. Metodist Piskoposluk Kilisesi Güney Bölge Müfettişi'nin başvurusu üzerine Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı Kültür Bakanlığı, 26 Ağustos 1924'de bir açıklama yayımladı. Yazıda, Metodist Piskoposluk Kilisesi'nin özel bir kilise olduğu, mevcut kanunlar dâhilinde mensuplarının, halka açık törenler düzenleme dışında dinin gereklerini yerine getirme hakkına sahip olduğu vurgulanıyordu.¹²

1925'te Belgrad Hükümeti Metodist misyonu yasaklama eğilimi içine girdi. Bu gelişme, Avrupa Metodist Piskoposluk Kilisesi'nin İsviçre kökenli ABD vatandaşı Piskoposu John Luis Nuelsen (1867-1946)'i o kadar endişelendirdi ki, ABD'den diplomatik müdahale talep etti. Belgrad Hükümeti tüm Protestan kiliselere kuşkuyla bakıyordu. Metodist Piskoposluk Kilisesi'nin fakir halka yardım çalışmasını memnuniyetle karşılamış, ancak bu faaliyetin dini değil de daha çok sosyal yardım amaçlı olmasını ummuştı. Metodistler'in insanî yardım amacı güden bir sivil topluk kuruluşundan ziyade, belli bir gayeye yönelik çalışan bir kilise olarak Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'nda olduklarını anladıklarında çok endişelendiler. Sonunda, Metodistler'in çalışmalarını sona erdirmek için kararlı adımlar atmaya karar verdiler. ABD Belgrad Büyükelçisi ve Piskopos Nuelsen'in müdahaleleri, Voyvodina mahalli idarecilerinin, Metodist misyona geniş bir hoşgörü göstermelerini sağladı. Ancak Makedonya'daki durum fazla değişmedi ve buradaki Metodistler, yerel yetkililerin sürekli muhalefetiyle karşı karşıya kaldı.¹³

Bazı yetkililerin görünüşte değişen tavırlarından doğan umut boşa çıkmıştı. Üsküp ve Manastır'da âyinler 1926'da yasaklandı. Vaftiz ve cenaze törenlerinin

¹¹ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 58; Cacoska, "The Emergence and Development of Protestantism in Macedonia", 118.

¹² Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 61; Marko Grozdanov, "The Life and Legacy of Strahil Grozdanov (1920-1997)-Leader of the Macedonian Baptists in Socialist Times, 1950-1980", *Journal of European Baptist Studies* 8/1 (Eylül 2007), 25.

¹³ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 59; Jonovski, "Baptists in Macedonia", 25; a.m.f., "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 46; Bjelajac, "Protestantism in Serbia", 199-200.

uygulanmasında zorluklar baş gösterdi. Metodist papazlara, evlenecek kişilerin her ikisinin de Metodist olması halinde nikâh töreni yapmalarına izin verildi. Eşlerden birinin farklı bir dinî yapıya mensup olduğu durumlarda nikâh töreni, Ortodoks papazlarca gerçekleştirilecekti. Benzer zorluklar vaftiz uygulaması için de geçerliydi. Çocuğun anne ve babasının her ikisinin de Metodist olması halinde, vaftiz âyininin Metodist kilisesinde yapılmasına merkez hükümet izin vermesine rağmen, yerel yönetimler keyfi davranıyordu. Metodist çiftlerin çocuklarının Metodist kiliselerinde vaftiz edilmelerine izin verilirken, Metodist olarak kaydedilmeleri engelleniyordu. Ortodoks rahipler işi daha da ileri götürerek, Murtino ve Monospitovo bölgesindeki Metodist yetişkinleri de zorla yeniden vaftiz etmeye başladı. Bazı aileler çocuklarını gizleyip, onları Metodist papazların vaftiz etmeleri için başka kasabalara götürdü. Bazıları ise Ortodoks din adamlarınca yeni vaftiz babaları ve farklı isimlerle yeniden vaftiz edildi. Tekrar vaftiz olmaya direnenler bir haftalığına hapse atıldı. Bulgaristan sınırına yakın olan Kolesino'daki Metodistler, daha ağır bir muameleyle karşılaşıp, vatan hainliğiyle suçlandı. Radoviş'deki papaz Vladimir Daskalov (öl. 1953) ölümle tehdit edildi, kilisesi ateşe verildi, evine bomba atıldı. Nihayetinde aynı yıl içinde Belgrad Hükümeti, Metodist Piskoposluk Kilisesi'ni yasakladı. 1926'da Makedonya bölgesindeki faaliyetleri kanun dışı ilan edildi. 1929'da Rakliş Metodist Kilisesi yandı veya yakıldı.¹⁴

Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı Metodist Piskoposluk Kilisesi'nde bir kırılma yaşandı. Üsküp Kilisesi'nin kıdemli üyesi, evini toplantılara açarak cemaate büyük katkı sağlayan Ivan Rusjakov (öl. 1968), misyondan ayrıldı. Eylül 1928'te Voyvodina'dan şehre gelen Baptist papaz Vinco Vacek (öl. 1939), Ivan Rusjakov'u Baptist kilise usulüne göre vaftiz etti. Bu olay, aynı zamanda Makedonya Baptist Kilisesi'nin kuruluşunu ifade etmekteydi.¹⁵

1920'li yıllar Makedonya bölgesi Metodistleri için birçok açıdan zor geçti. Dünyayı saran ekonomik kriz, çeşitli Batı ülkeleri ve Voyvodina'dan gelen mâlî yardımı da etkiledi. Gönderilen yıllık ödeneklerin önce altıda biri, daha sonra yarısı kesildi. Ayrıca birçok genç üye de iş aramak için bölgeyi terk etti. Makedonyalı papazlardan ikisi, Veljkov ve Zaev, cemaatlerini terk etmek ve Amerika'ya göç etmek zorunda kaldı. Üçüncü papaz Arsiç, Metodist atama sisteminin kararını kabul etmeyerek Üsküp'ten Ustrumca'ya taşınmak istemedi. İngiliz ve Harici Kutsal Kitap Cemiyeti (The British and Foreign Bible Society)'nden istihdam teklifi alınca, Metodistlerden ayrıldı. Arsiç, Sırp asıllı tek papazdı. Arjantin'de dönüştürülmüş ve bir Amerikan kilisesi tarafından iyi bir maaş vaat edilerek ülkeye geri döndürülmüştü. Bu gerçekleşmeyince Arsiç, Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı Metodist Misyon Konferansı tarafından belli bir deneme süresi şartıyla işe alınmıştı.¹⁶

¹⁴ Jonovski, "Baptists in Macedonia", 25; a.mlf., "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 46.

¹⁵ Jonovski, "Baptists in Macedonia", 26.

¹⁶ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 64-65.

Aynı yıllarda Metodist Kilisesi, sadece ülke idâresi ve Ortodoks Kilisesi ile sorun yaşamıyordu. Bölgede misyonerlik faaliyeti içerisinde olan Roma Katolikleri, Lutheranlar, Reforme Kilise, Baptistler, Adventistler ve Pentekostalistler'le ciddî bir rekâbet halindeydi. Bu gruplar birbirlerini töhmet altında bırakacak bir söylem içindeydi. Mesela Metodistler, bir şehre biri Roma Katolik diğeri Protestan olan iki misyon gelirse, her zaman ilkini tercih edeceklerini söylerken, Roma Katolikleri ise, bağlularını Metodistlerle herhangi bir temastan kaçınmağa tembihleyerek öğretilerine eleştiri getiriyordu. Roma Katolik rahipleri, Ortodoksluktan Katolikliğe dönüştürülenler, eğer sonra da Metodizm'e geçerse, onları büyük bir talihsizliğin vuracağını söylüyor, hatta yakın bir zamanda Metodist olan bir ailenin başına gelen kazayı, Katolik inancını terk etmenin cezası olarak yorumluyordu. Lutheranlar, ciddî bir tartışmaya girmeye değmediklerini düşündükleri Metodistlere karşı dostça davranmazken, Metodist papazlar bunun Lutheran din adamlarının Metodist pozisyonu anlamaya çalışmamalarından kaynaklandığını düşünüyordu. Reforme Kilise'nin bir kısım üyeleri ve bazı papazları ise Metodist papazlar ile samimî ilişkiler içindeydi.¹⁷

Metodist Misyon Konferansı'nın, Makedonya bölgesindeki çalışmalarında bir keşmekeş hâkimdi. Papazların sayısı büyük ölçüde azalmıştı. İsviçreli papazların bir kısmı, yeterli yerel destek bulamamaktan şikâyet ederek ülkelerine dönmüştü. Mahalli yardımcılardan çoğu aynı sebepten dolayı işten çıkarılmıştı. Fakat İsviçreli Metodistlerden gelen beklenmedik yüklü bir yardım işin seyrini değiştirdi. Metodist misyon neredeyse bölgeyi terk etmeye hazırlanıyordu. İsviçre Misyoner Cemiyeti (The Swiss Missionary Society), bölgedeki misyonun maddî külfetini üstlendi. Geçmiş alacaklarının da üçte birinden ferâğât ettiler. Mâlî zorluklara, Kral Aleksander'ın (1921-1934), 1929'da parlamentoyu dağıtması ve 1921 Anayasası'nı feshetmesiyle başlayan siyasî sorunlar eşlik etti. Ülkenin ismi de değişmiş, Krallık Yugoslavyası adını almıştı. Yeni atmosfer, kilisenin faaliyetlerini de etkiliyordu. Yine de 1931'de Piskopos Shepard, Metodist din adamlarına vaftiz etme, evlenme, ölüleri gömme ve isteyenin serbestçe üye olma hakkını elde etmeyi başardı. Bu, bir "umut ve kararlılık" atmosferi meydana getirdi. Çeşitli hakların elde edilmesi için, Piskopos Nuelsen ve Georg Sebele (öl. 1955) çok çaba sarf etti. Zamanla kilise-devlet ilişkilerine nisbî bir yasallık durumu geldi. Bu gelişme sayesinde Metodistler, ayrıcalığın tanınmasından bir ay sonra Makedonya'da yüz dört çocuğu vaftiz etti. 1930'lar boyunca Metodistler'in dini çalışmaları 1920'lerdekinden pek farklı değildi. Elde edilen denetimli serbestlikle bile üye sayısı pek artmamıştı. Çünkü yeni gelenler, mâlî kriz ve işsizlikten kaynaklanan göç ve çoğunluğu oluşturan yaşlı nüfusun ölümüyle meydana gelen sayısal açığı dolduramıyordu. 1930'ların Avrupası'ndaki huzursuz siyasi durum, Nazizm'in yükselişi, savaş tehdidi, maddi refah düzeyinin çok düşmesi, Metodistler'in Ortodoks Kilisesi, mahalli yönetimler ve halkla ilişkilerini olumsuz etkiliyordu.¹⁸

¹⁷ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 62-64.

¹⁸ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 66-67.

Misyon faaliyetlerinin yavaşlamasındaki bir başka faktör de yetersiz papaz sayısıdır. Bu dönemde Misyon Konferansı çok az sayıda yeni papaz istihdam edebildi. 1933'te Konferans, Stephan Lerch'in papazlık görevini sonlandırdı. Bazı vâizler hastalandı ve bir kısmı da askere alındı. Diğerleri gezi hizmetini gerçekleştirmelerine rağmen, tüm misyon bundan yeteri kadar faydalanamadı. 1930'lı yılların ilk yarısında Georg Sebele, Güney bölgesi ve Banat mıntıkası misyon şefliğine seçildi. 1937'de de tüm Krallık Yugoslavyası Misyon Konferansı'nın başkanlığını devraldı. Önce Veliki Beçkerek'te ve daha sonra Voyvodina'nın baş şehri ve Tuna Banovinası (Dunavska Banovina) idârî bölgesinin merkezi olan Novi Sad'da görev yaptı. Novi Sad, Krallık Yugoslavyası Misyon Konferansı'nın karargâhı haline gelmişti. Kuzey Bölgesi'nde Sebele'ye, elde kalan birkaç vâiz, Ferdinand Drumm, Lorenz Stahl, Philipp Grailing, Antal Takacs ve Theodor Lichtenberger yardımcı oluyordu. Makedonya'da çalışan papazların tamamı Makedonyalı-Slav iken, Voyvodina'daki vâizlerin tümü, Macar olan Georg Sebele ve Antal Takacs hariç Almandı. Papaz sayısı çok azdı ve olumsuzluklar sürüyordu. Werner Hafner, İsviçre'deki ilahiyat eğitimi sırasında başka bir mezhebe geçti. Rudolph Lerch, 1937'de Ustrumca'daki vâizlik görevini bıraktı. Wilhelm Lichtenberger, 1937 yılını Avusturya-St. Andrea'daki Kutsal Kitap Okulu'nda çalışarak geçirdi. Voyvadina-Baçka Bölge Müfettişi Ferdinand Mayr, 1937'de Avusturya-Graz'a nakledildi. 1936'da bölgeye gelen Theodor Lichtenberger kısa bir süre sonra hastalık nedeniyle görevi sürdüremeyip ayrıldı. Almanya'dan Freiderich Oberlis 1938'de bölgeye geldi, ancak II. Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre önce ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Zdravko Jankov ve Ceko Cekov, Frankfurt'taki seminere teoloji eğitimine gönderildi. Fakat St. Andrea'ya ilahiyat eğitimi için gitmek isteyen Stevan Traikov ve birkaç Makedonyalı genç pasaport alamadılar. Mahallî papazlar Temkov, Daskalov, Kalayliyev ve Karamazov, Güney bölgesinin ihtiyaçlarına cevap vermek üzere olağanüstü çalışıyorlardı. Her şeye rağmen Güney, 1930'larda Kuzey'den daha hızlı gelişerek 1920'lerin gidişatını tersine çevirdi. Kutsal Kitap kadımlarından Maria Bozinova ve yerel vâizler Nikola Arnaudov ve Stevan Traikov'un yanı sıra 1938'den sonra gelen İsviçreli misyonerler Rosa Isler ve Maria Lichtenberger misyonu destekliyordu.¹⁹

Temkov ve Daskalov da Makedonya'da en yoğun hizmet yıllarını geçirdi. Temkov, papazlık çalışmalarını Kutsal Kitap ve broşürlerin dağıtımıyla birleştiren yetenekli bir organizatördü. Metodist Piskoposluk Kilisesi bu senelerde Makedonya'nın iki Protestan kilisesinden biri (diğeri Baptist Kilisesi) olarak, güneydeki Ustrumca ve Üsküp'teki iki kilisesiyle tüm Protestanlara hizmet verdi. Üsküp'e gelen yabancılar ve askerler bu kilisede ibadet etti. Kilise mensupları da hastaneleri düzenli olarak ziyaret etti. Kiliseye ait yoksul evi, sadece 1936'da yedi yüzden fazla kişiye barınma imkânı sağladı. Bütün bunlara rağmen Temkov, insanları evanjelize etme konusunda kendisinin iyi bir vâiz olmadığını düşünüyordu ve Üsküp'teki üye sayısı da bunu destekleme eğilimindeydi. Ancak diğeri veriler, onun pastoral çalışmadaki başarısına tanıklık ediyordu. İki Dünya Savaşı arasındaki dönem

¹⁹ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 68-69.

boyunca, Pane Temkov, vâizler ve halk nezdinde büyük saygı gören bir papaz ve Makedonya Metodizmi'nin merkezî figürüydü. Vladimir Daskalov da, merkezi Ustrumca olmak üzere Ustrumca Nehri Vadisi'nde cemaatlere hizmet etti. Dört yüze yaklaşan üyelikle Krallık Yugoslavyası'nın en büyük cemaatlerinden birini organize eden vâiz olarak büyük başarı elde etti. Dini bayramlarda yedi yüze yakın kişi, bu sayının yarısını bile karşılayamayan bir salonu dolduruyor, çoğu hollerde ve avluda yer bulabiliyor, birçoğu da yer sıkıntısı yüzünden ayrılmak zorunda kalıyordu.²⁰

Makedonya'daki yerli Metodist papazların teolojik eğitim düzeyi hiçbir zaman yüksek olmamıştır. Bu eksiklik papazların kendi özel gayretleri, Yıllık Görev Konferansları'ndaki sınavlar, Frankfurt Metodist Teoloji Okulu ve St. Andrea Kutsal Kitap Okulu'nda eğitim verilmesi yoluyla giderilmeye çalışıldı. Her iki okul da Krallık Yugoslavyası'ndan gelen öğrencilerin bazı masraflarını karşılamaya istekliydi. Geri kalanı da, Alman ve İsviçreli cemaatlerden gelen bağışlar ve Piskopos John Nuelsen'in özel hediyeleriyle telâfi ediliyordu. Bu ilahiyat okullarının her ikisi de ağırlıklı olarak öğrencilere papazlık için pratik bilgiler veriyordu. Müstakbel papazların temel eğitimi, onların iyi Alman üniversitelerine kabul edilmesi için yetersizdi. Ancak bu kişilerin, özellikle köylüler veya zanaatkârlar arasında hazırlandıkları çalışma türü için, St. Andrea ve Frankfurt'ta aldığı eğitimin biraz daha iyi olması gerekirdi.²¹

Daha büyük zorluklarla karşılaşmasına rağmen, misyon Makedonya'da Voyvodina'dakinden daha hızlı büyüdü. Hâlbuki Makedonya'daki çalışma çok kapsamlı ve her yere de ulaşmış değildi. Buna karşın oluşan cemaatlerin mensup sayısı, kuzeydeki kiliselerin herhangi birinden daha fazlaydı. Çalışmanın üç merkezi vardı: Üsküp, Ustrumca ve Manastır. Üsküp, Makedonya'nın merkez şehri olarak hızla önem kazanıyordu. Pane Temkov, burada hizmet verebilecek en tecrübeli papaz olarak seçilmesinin karşılığını veriyordu. Ayrıca, Kosova'da, Priştine ve Mitrovica kasabaları ile Vulçitrın ve Libyan köylerinin yanı sıra Makedonya'nın Gostivar kasabasında da faaliyet gerçekleştiriyordu. Bununla birlikte, bu yerler Üsküp'ten uzaktı ve düzenli olarak ziyaret edilemiyordu. Metodist Piskoposluk Kilisesi, bu bölgeye bir vâiz atamak istiyordu ancak maddi sebeplerden dolayı bunu gerçekleştirilemiyordu. Sorun kısmen, 1938'de Slovak menşei Metodist cemaatin çoğunun Banat-Kovaçica'ya geri dönmesiyle, yani bir vâize ihtiyaç kalmamasıyla çözüldü.²²

Temkov, Üsküp'te mezhepler üstü bir vâiz olarak tüm Protestan topluluğuna hizmet veriyordu. Ölen tüm Protestanların cenâze törenlerini yapması ve bütün Protestan çocukları vaftiz etmesi isteniyordu. Ordu, hastanelerdeki Protestan askerleri ziyaret etmesine ve dini bayramlarda hizmet vermesine izin verdi. Çalışmalarında genellikle rahatsız edilmedi. Kuzeyli Lutheran ve Reforme Kilisesi

²⁰ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 70; Jonovski, "Baptists in Macedonia", 26.

²¹ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 70.

²² Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 71; Jonovski, "Baptists in Macedonia", 25.

vâizlerinin, Metodist Piskoposluk Kilisesi'nde askerleri için servis vermesine müsaade edilerek mezhepler arası iyi ilişkiler sürdürüldü. Ortaya çıkan tek sorun, birkaç Adventist çiftin evlilik töreni talep etmesiydi. Temkov bunu reddetmek zorunda hissetti; çünkü Adventistlere devlet tarafından iyi gözle bakılmıyordu. Hâlâ gözlem altında olan Metodistler bu riske girmek istemedi. Bir Adventist düğün törenini yönetmenin bir işbirliği olarak yorumlanabilme ve tekrar baskı altına girme ihtimali göze alınmazdı.²³

Krum Kalayliyev (1900-1982), ilahiyat eğitimi için gittiği St. Andrea'dan 1936'da dönünce, Güneydoğu Makedonya'da göreve başladı. On yıldan fazla süredir pasif olan Manastır istasyonundaki çalışmaları yeniden canlandırdı. Kalayliyev, burada bir cemaat oluşturdu. Resne, Ohri, Meşevište, Botun ve Pirlepe'de kilise ve cemaatler tesis etti. Sırp ağırlıklı yönetimin çalışma izni vermediği asistanı Osterhaus, Makedonya'yı terk etmek zorunda kalmasaydı sonuç daha da etkileyici olabilirdi. Kalayliyev tecrübe kazandıkça, ileri gelen bir evanjelist ve yorulmak nedir bilmeyen bir misyoner haline gelmişti. Bölgede etkisi hızla yayılıyordu.²⁴

Makedonya'daki en aktif çalışma, Ustrumca Vadisi'nde yer alan kasabalar, Ustrumca, Murtino, Monospitovo ve Koleşino'da gözlemleniyordu. Başmüfettiş Sebele, Ustrumca Kilisesi'ni en aktif, Murtino Kilisesi'ni en büyük ve Koleşino Kilisesi'ni en sadık kilise hale getirmişti. Daskolov ve Karamazov isimli iki papaz, Arnaudov ve Traikov adlı iki papaz yardımcısı, bir Kutsal Kitap kadını Bozinova, Ustrumca Vadisi'ndeki kasabaların yanı sıra Velyusa, Doyran, Kosturnovo, Mokrievoo, Gabrovo, Valandova ve Bistrica gibi yerlerde dinî hizmetler gerçekleştirdi. Güçlü evanjelik merkezler haline gelen Radoviş ve Rakliš'teki çalışmalar, yerel yetkililer tarafından altı yıl süreyle yasaklandı. Piskopos Nuelsen mahalli yetkilileri, ancak 1935'te kilisenin yeniden hizmet etmesine izin vermeye ikna etti.²⁵

Bu yıllarda Ortodoks Kilisesi ile de çatışmalar yaşanmaya başlandı. Bir Ortodoks rahip, Arnaudov tarafından Koleşino'da icra edilen dini töreni yarıda kesti ve minberden onlara kendi kilisesine katılmadıkları sürece baskı yapma hakkına sahip olduğunu iddia etti. Benzer bir olay Monospitovo'da gerçekleşti. Davetsiz bir Ortodoks rahip gelip kilisede vaaz verince Karamazov bu olaya çok içerledi. Ustrumca Vadisi'nde Protestanlığa kısmi teveccüh artıkça, birçok Ortodoks rahip, onlar gibi sistematik vaazlar düzenlemeye karar verdi ve tüm halkı bunlara katılmaya zorladı. Bazı Ortodoks rahipler daha şiddetli yöntemler uygulamaya karar verdi. Bir karma evlilik vakasında, Protestan bir damat Protestan bir papazdan kendilerini evlendirmesini istediğinde, bunu duyan bölgenin Ortodoks rahibi, onu silahının dipçığıyle dövdü ve kendi kilisesinde evlenmediği takdirde öldürmekle tehdit etti. Başka bir hadisede, yine Ortodoks bir rahip, Metodist Piskoposluk Kilisesi'ndeki düğün töreni esnasında evlenen çifti öldürmekle tehdit etti. Metodist papazlar,

²³ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 71-72.

²⁴ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 72; Grulich, "The Small Religious Communities of Yugoslavia", 7.

²⁵ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 73.

kiliseden buna benzer sebeplerden ayrılan veya ihraç edilen sâbık üyelerini gömüp gömmeyeceklerine karar veremedikleri için cenazeler de tartışmalara neden oldu. Benzer sorunlar vaftiz uygulamalarında da baş gösterdi. Murtino’da meskûn birçok Metodist ebeveynin çok sayıda çocuğu, mahallin Ortodoks rahibi tarafından zorla yeniden vaftiz edildi. Ortodoks Kilisesi, Makedonya’da her iki tarafın da Hıristiyan olmadığı evlilikleri geçersiz olduğunu ilan etti ve Hıristiyan kadınların Müslümanlarla evlilikleri tanınmadı.²⁶

1932’de Ustrumca Vadisi’ndeki kiliseler gençlik örgütleri de kurmaya başladı. Gençlik teşkilâtları, kiliselere üyelikte yüzde otuz gibi bir artış getirdi. İlkel ulaşım (merkep, at ve yayan) rağmen, yaklaşık üç yüz ila yedi yüz kişinin katıldığı seyyar gençlik toplantıları düzenlendi. Şâyet köylülere baskı yapılmıyorsa, üye sayısının en az üç kat artacağına inanılıyordu. Murtino gibi küçük bir köyde konuşmacıları dinlemek için bir hafta boyunca her gece iki yüz ilâ iki yüz elli kişi toplanıyordu. Bu çalışmalarındaki en büyük sorun, Bulgarca konuşulmasına izin verilmemesi ve Sırpça veya Makedonya dilinde neredeyse hiçbir dinî literatür olmamasıydı. Papazlar yalnızca Kutsal Kitap, Slavopoj (Şan Şarkıları) isimli bir ilahî kitabı ve Put Zivota (Hayat Yolu) isimli dergiyle yetinmek zorundaydı. Sırpça dinî literatür veya bunu oluşturabilecek kişi veya kişiler olsaydı, daha iyi sonuçlar elde edileceği düşünülüyordu. Zira sadece Kutsal Kitabı vaaz etmek ve okumak, onlara Evanjelik veya Metodist ilkelerin derinlemesine anlatımı için yeterli bulunmuyordu. Makedonya’da yabancı misyonerlere mahalli unsurların yardımcı olması da, Metodizm’e şüpheyle bakılmasına engel olamıyordu. Misyonerlerin, çok etnisiteli Voyvodina’da olduğu gibi kabul görmeleri mümkün değildi. Çünkü coğrafyanın dinî dokusunu Ortodoksluk meydana getiriyordu. Protestanlardan önce bölgede faaliyete başlamış olan Roma Katoliklerinin de rekabeti söz konusuydu. Metodistler bunların yanı sıra merkezî ve mahallî bürokrasinin tavrından da şikâyetçiydi.²⁷

3. 1939-1991 Arası Dönem

II. Dünya Savaşı sırasında Makedonya’nın Bulgaristan tarafından işgali, misyonu çok fazla rahatsız etmedi. Bulgarlar, Makedonya’yı işgallerini, haksız yere kaybettikleri toprakları kurtarmaları olarak görüyordu. Bu görüş, Makedonya’da pek çok taraftar da buldu. Makedonyalı komünistler bile Krallık Yugoslavyası komünistleri yerine Bulgar komünistleri ile bağ kurma peşindeydi. Aynı şekilde Makedonya Metodistleri’nin de tavrı böyleydi. Krallık Yugoslavyası Metodist Yıllık Görev Konferansları’na sık sık katıldığı için bölgede yakından tanınan Alman Metodist vâiz Alphons Pratsch’ın gözetiminde, Makedonya Metodistleri Bulgaristan Misyon Konferansı’na alındı. Tüm savaş boyunca, Makedonya Metodistleri, Makedonya’daki halktan daha fazla acı çekmedi. Genel durumları da Kuzey’deki kiliselerden çok daha iyiydi.²⁸

²⁶ Mojzes, “Methodism in Macedonia Between the Two World Wars”, 73-74.

²⁷ Mojzes, “Methodism in Macedonia Between the Two World Wars”, 75-76.

²⁸ Mojzes, “Methodism in Macedonia Between the Two World Wars”, 76-77.

Krallık Yugoslavyası'nın kuzeydoğusundaki Metodistler, ilk ve ilerleyen dönemlerinde II. Dünya Savaşı'nın zorluklarından kendilerini koruyabildi. Ancak savaşın sonuna doğru bölge, Kızıl Ordu, Partizanlar ve Batılı Müttefikler tarafından Alman işgalinden kurtarılınca onlar açısından durum değişti. 1943'te Krallık Yugoslavyası yıkıldı, yerine komünistlerin liderliğinde bir devlet kuruldu. Yeni devletin ismi 1945'te Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti oldu. Nasyonal Sosyalizm'e sempati duyup-duymamalarına bakılmaksızın, tüm Alman kökenli vatandaşlar firar psikozuna girmişti. Doğu Avrupa'da Nazizm'den acı çeken milletlerin nefret ve intikamının kendilerine gelebileceğini hisseden Voyvodina'nın Alman sakinlerinin bitmez tükenmez göç kervanları, çekilen Alman ordusunu Avusturya ve Almanya'ya kadar takip etti. Bu büyük geri çekilmeye yaklaşık beş yüz yirmi Metodist te katıldı. Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nde Metodist kiliselerin Almanca konuşan tek bir üyesi bile kalmadı. Kuzey bölgesinin tüm vâizleri, şartlar ne olursa olsun cemaatlerinden kalanlara hizmet etmek olduğunu düşünen başmüfettiş Georg Sebele ve Ferdinand Drumm dışındakiler bu firara katıldı. Kaçan vâizler sadece kişisel güvenlik dürtüsüyle değil, aynı zamanda tüm mallarını geride bırakan ve bilinmeyen bir geleceğe yönelen cemaatlerine, gittikleri yerde hizmet etme arzusuyla motive oldu. Bazı papazlar, cemaatler güvenli bir şekilde yeni iskân yerlerine ulaştığında geri dönmek istedi. Ancak 1944 Ekim ve Aralık aylarında Voyvodina'nın Rus ve Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti komünistleri tarafından işgal edilmesi nedeniyle bunu gerçekleştiremediler. Bazıları o zamanlar Macaristan toprağı olan Bačka'da papaz olarak misyonu devam ettirdi. Bazıları da Piskopos Otto Melle tarafından Macaristan Misyon Konferansı'na atandı. Bunlar daha sonra Macaristan'dan Almanya'ya sürülen Almanca konuşan cemaatlere rehberlik etti. Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nde kalan Ferdinand Drumm ve ailesi toplama kampına götürüldü. Bir müddet mahpusluk sonrası, kamptan Almanya'ya kaçarak muhtemel bir ölümden kurtuldular. Voyvodina'nın bazı bölgelerinde, Birleşik Yugoslav Partizan, Rus, Romen ve Bulgar güçleri ile Alman ve Macar unsurları arasında yoğun çatışmalar yaşandı. 1944'ün son ayları, Yugoslavya Metodizmi'nin en karanlık dönemiydi. Birçok kilise terk edildiği için misyon tamamen durdu. Farklı kiliselere müntesip az sayıdaki cemaat, toplanmaktan korkar hale geldi ve aralarındaki iletişim tamamen koptu.²⁹

Novi Sad'da kalan başmüfettiş Sebele, 1945-1946 yıllarında ülkede demiryolu ulaşımının işler hale getirilmesiyle, Voyvodina'nın çeşitli köy ve kasabalarında tek tük bulunan misyon üyeleriyle temasa geçti. Sebele, çalışmaları canlandırmada, bir yardımcıya sahipti. Metodistlere sempati besleyen ve ne gariptir ki Naziler tarafından öldürüldüğü söylenen Osijekli Protestan papaz Anton Mojzes'in dul eşi Paula Mojzes, faaliyetlere güçlü bir destek sağlıyordu. Her Pazar dönüşümlü olarak merkez istasyon Novi Sad'dan küçük cemaatlerden en az birine gidip onları canlandırmak için seyahat

²⁹ Mojzes, "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars", 77-78; a.mlf., "The Methodist Church in Yugoslavia from 1945 to 1965", 5-6; Cacanaska, "The Emergence and Development of Protestantism in Macedonia", 118; Bjelajac, "Protestantism in Serbia", 202.

ediyorlardı. Sebele, 1945'te, New York'taki Misyonlar Kurulu'na (The Board of Missions) sunduğu ilk raporunda, yeni hükümetin artık Metodistlere Makedonya'da mahallî dili kullanarak çalışmasına izin vereceği umudunu dile getirdi. Çünkü ülke artık federalizm ilkesi üzerine kuruluydu ve teoride tüm millet ve dinlere eşit yakınlık veya uzaklıktaydı. Sebele, ABD ve Avrupa'daki Metodist Kiliseleri'nden, II. Dünya Savaşı'nın birincisine göre bölgede daha büyük tahribat meydana getirdiğini, özellikle ilaç ve giysiye çok ihtiyaç duyulduğunu bildirerek yardım talep etti. ABD ve bilhassa İsviçre bu talebe cömert bir karşılık verdi. Bu yardım, üyelerin savaş sonrası yılların en zor bölümünde hayatta kalmalarına yardımcı oldu, ancak gelen para vâizlerin maaşları, seyahatleri ve mülklerinin bakımı için gene de yetersizdi. Elleri de çok az mülk kalmıştı. Şapellerin neredeyse tamamı Almanlara ait mülk olması hasebiyle kamulaştırılmıştı. Metodist Kilisesi Cenevre yönetim bölgesinin ABD'li yeni piskoposu Paul Neff Garber (1899-1972), 1946'da Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'ni ziyaretinde, Kuzey bölgesindeki Metodist misyonun dağılışına tanık oldu. Makedonya'daki çalışmalar ise, papazlar Pane Temkov, Vladimir Daskalov, Krum Kalayliyev, Kosta Karamazov ve Ceko Cekov'un hala görev yerlerinde olmaları ve çalışmalarına devam etmeleri nedeniyle sağlam görünüyordu.³⁰

Bölgede komünizmin iktidara gelmesinden sonra Metodist Kilisesi'nin, devletle olan ilişkileri yeni bir safhaya geçti. Devlet, Ortodoks, Katolik, Müslüman ve Yahudi topluluklarını aynı kapsamda değerlendirirken, Protestanlar için özel kanun ve kararâmeler yayımladı. Genellikle çok muğlak olan kanun lafızlarına göre, küçük Protestan kiliselerine savaştan önce sahip olduklarından daha fazla dini hürriyet tanındı. Metodistler ise savaştan önce de sonra da negatif bir ayrıma maruz kaldıklarını düşünüyordu. Şimdi ise hükümet en azından teorik olarak tüm kiliselere eşit uzaklıktaydı. Yeni kurulan rejimin, kiliselere karşı tutumu genel olarak olumsuzdu ve konjonktüre göre değişiyordu. Yine de hukuki açıdan bu bir gelişmeydi, çünkü Metodistler artık tanınmış bir dini yapı statüsüne kavuşmuştu. Fakat çoğu kez sahadaki uygulamalarda yasanın lafzına riayet edilmiyor ve tanınan özgürlükler büyük ölçüde kâğıt üzerinde kalıyordu. Dini özgürlüğün göstergesi ibadet hürriyeti ise bir kısıtlama ve baskı altındaydı. Bunların yanı sıra Metodistler, hem Ortodoks Kilisesi'nden hem de diğer azınlık kiliselerinden hasmane bir tavır gördüklerinden şikâyetçiydi. 31 Ocak 1946'da kabul edilen yeni anayasayla dini özgürlükler teminat altına alınmıştı. Kiliselere insanlara dini hizmet verme ve dini ritüelleri uygulama özgürlüğü verilmişti. 5 Aralık 1946'da özel iktisadi teşebbüslerin kamulaştırılmasına ilişkin bir kanun çıkarıldı. Kanun daha sonra 28 Nisan 1948 tarihinde değiştirilmiş ve genişletilmiş; yabancı misyonlar tarafından işletilen hastaneler, klinikler, yetimhaneler vb. dâhil olmak üzere tüm mülklerin kamulaştırılması hükmünü içerir hale gelmişti. Voyvodina Metodistleri bundan çok olumsuz etkilenmiş, Bethania Sanatoryumu ve bir yetimhane başta olmak üzere birçok gayrimenkulünü kaybetmişti. Zaten fazla bir mülke sahip olmayan Makedonya

³⁰ Mojzes, "The Methodist Church in Yugoslavia from 1945 to 1965", 7-9; Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 46-47.

Metodistleri'nin kayıpları çok daha azdı. Mart 1947'de çıkarılan bir yasayla, din karşıtı propaganda özgürlüğü genişletilirken, tüm dini müesseselerin dini propagandaları yasaklanmış, sadece mâbed içinde ibâdet hürriyeti tanınmıştır. 1948'de hükümet, kiliselerle iletişimi kolaylaştırmak için, Federal Din İşleri Komisyonu³¹ isimli bir kurul kurdu. Komisyon, hükümete muhalefete etmemek kaydıyla, kiliselerin halka yönelik sosyal yardım faaliyetlerinde devlet kurumlarıyla işbirliği yapmalarına izin verildiğini ve bu amaçla yurt dışındaki kiliselerle temaslarda bulunabileceklerini açıkladı. Sahip olduğu piskoposluk sistemi münasebetiyle Cenevre Piskoposluk Bölgesi'ne³² bağlı olan Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti Metodistleri, Yıllık Misyon Konferansları'nın çoğunu, hükümetin ülkeye girmesine izin vermemesi sebebiyle bir piskopos olmadan düzenledi. Ancak hükümet, Misyonlar Kurulu ve diğer Metodist ajanslardan gelen mali yardımının düzenli olarak ülkeye girmesine müsaade ederek, Metodist Kilisesi'nin bölgedeki varlığını mümkün kıldı.³³

1948 sonrası Makedonya'daki çalışmaların yeniden canlandırılması aşamalı olarak gerçekleşti. Bölgedeki beş papaz Üsküp, Ustrumca, Pirlepe, Murtino, Monospitovo, Koleşino, Radovişte, Rakliš'te ve daha seyrek olarak Manastır, Priştine ve Mitroviça'da cemaatlara hizmet etti. Komünist idare, zaman zaman seyahatleri kısıtlıyor, Metodist misyonerleri tehdit mâhiyetinde sık sık gözaltına alıyordu. 1950 yazında, Makedonyalı iki papaz tutuklandı ve bunlardan biri olan Ceko Cekov, akrabasının sınırdan Yunanistan'a kaçmasına yardım ettiği iddiasıyla dört sene ağır çalışma cezasına çarptırıldı. Kendisi, nüfuzunun yarısının Metodist Kilisesi'ne mensup Koleşino'da büyük itibar sahibi olduğu için rejimin tabîi bir hedefiydi. Cekov'un arkadaşlarının görüşüne göre ise, devlet din özgürlüğü vaatlerini açıkça ihlal ettiği izlenimini vermemek için bu uydurma bir suçlamaydı. Cekov, vazifesinin dışında bir konuya dair sorgulandı ve mahkûm oldu. Bayan Cekov, Cumhurbaşkanı'na affı için başvurdu; fakat karar değişmedi.³⁴

Yugoslavya'nın Kominform'dan ayrılıp "öz yönetimci sosyalizm" sistemine geçişiyle kademeli bir serbestleşme yaşandı. 1953'te Ulusal Meclis, 1946 Anayasası'nın bazı maddelerini özgürlükler lehine değiştirdi. Aynı yılın Mayıs ayında Ulusal Meclis, din hürriyetini güvence altına alan anayasal hükümlerin tamamlayıcısı olarak Dini Toplulukların Hukuki Statüsü Hakkında Kanunu kabul etti. Yeni hükümlere göre, Yugoslavya vatandaşları herhangi bir dinî gruba üye olma veya hiçbirine mensup olmama özgürlüğüne sahipti. İnsanları kiliseye üye yapmak veya

³¹ Bu kurul 1962'ye kadar Federal Din İşleri Komisyonu, 1963-1976 arası Cumhuriyet Dini İşler Komisyonu, 1977-2000 arası Cumhuriyet Dini Topluluklarla İlişkiler Komisyonu adıyla çalışmıştır. 2000'den itibaren ise Dini Cemaat ve Gruplarla İlişkiler Komisyonu (KOVZ- Komisija Za Odnosi So Verskite Zaednici I Religiozni Grupi) ismiyle vazife icrâ etmektedir (Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 49).

³² Metodistler'in Güneydoğu Avrupa misyonlarının yönetim merkezi, Cenevre Merkez Konferansı olarak adlandırılmasına rağmen Zürih'te yerleşti (Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 48).

³³ Mojzes, "The Methodist Church in Yugoslavia from 1945 to 1965", 11-13; Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 48.

³⁴ Mojzes, "The Methodist Church in Yugoslavia from 1945 to 1965", 14-16; Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 49, 52.

kiliseye üye olmalarını engellemek için baskı yapmak yasaktı. Tüm kiliselere tam yasal eşitlik ve tanınma sağlandı. Kilise ve mülklerinde önceden izin alınmadan dinî tören ve âyin düzenlenmesine müsaade edildi. Ancak açık havada yapılacak dinî törenler için özel izin alınması gerekir. Papazların, talep halinde hastane ve huzurevlerinde hastaları ziyaret etmeleri de serbest hale geldi. Vaftiz için anne-babadan birini rızası yeterliydi. Okul saatleri dışında bir çocuğun, kilisede dini eğitim alabilmesi içinse her ikisinin de izni gerekiyordu. Kiliseler, papaz eğitiminin hâricinde okul açamayacaktı. Bu tür okulların müfredâtını kiliseler belirleyecekti; fakat devlet bu okulları denetleme hakkına sahipti. Kiliseler, kanunlara uygun olarak süreli yayın ve gazeteler çıkarılabılırdı. Bu kanunun Metodistleri en zorlayıcı hususu, dinî hizmetler için özel evlerin kullanılmasını yasaklayan maddeydi. Çünkü birçok kasabada Metodist cemaatler, bir kilise tesis edemeyecek kadar fakir olmaları nedeniyle evlerde toplanmaktaydı. Yeni düzenleme yayınlandığında, Metodistler bazı kasaba ve köylerdeki faaliyetlerin, özellikle de küçük olanların terk edilmesi gerektiğini düşünüyordu. Ancak Misyonlar Kurulu'ndan gelen yardımlarla, her kasaba cemaati için bir ev satın alınması mümkün hale geldi.³⁵

Metodist Kilisesi Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'ndeki çalışmalarını, kurucusu John Wesley'in 1784'te yayımladığı "Disiplin Kitabı"na (The Book of Discipline) göre organize etti. Ancak kuralların tatbikinde zamanın ruhuna göre bazı uyarlamalar yaptı. Metodist Kilisesi, çoğu kez kurallar konusunda esneklik göstermiştir. Kilisenin önemli gördüğü Üç Aylık Konferanslar, özellikle küçük kiliselerde düzenli olarak yapılmıyordu. Her kilisede yılda en az bir Üç Aylık Konferans düzenlenmesi hususuna özen gösteriliyordu. Novi Sad'da düzenlenen 1953 tarihli konferansa Cenevre bölgesinin yargı yetkisini yeni devralan başka bir ABD'li Piskopos Arthur James Moore (1888-1974) başkanlık yaptı. 1957'de yine Novi Sad'da düzenlenen konferansı, 1954'te Moore'ın yerine Cenevre Bölgesi Piskoposu seçilen İsviçre vatandaşı Piskopos Dr. Ferdinand Sigg (1902-1965) yönetti. Adı geçen iki piskoposla, dil engeli nedeniyle cemaatin iletişimi istenen seviyede olmadı. Ancak Almanca konuşan Dr. Sigg piskoposluk görevini üstlenince, iletişim kurmak biraz daha kolaylaştı.³⁶

Kilise, 1945-1953 arası Makedonya'da beş aktif vâize sahipti. 1953'te Vladimir Daskalov ve Pane Temkov emekli oldu. Daskalov, kısa süre bir sonra öldü. Misyonun yükünü kalan üç papaz çekiyordu. O yıllarda Metodist ve Baptist Kiliseleri vâiz alışverişinde bulunuyor; birkaç Metodist papaz Novi Sad Baptist Teoloji Okulu'nda (The Baptist Theology School) (BTS) eğitim görüyordu. Ayrıca birkaç da karma evlilik yapıldı. Metodist kilise bacıları ve meslekten olmayan vâizlerin resmi bir teolojik eğitimi yoktu. Vaazlar, ya Kutsal Kitap'tan ya da ilâhî kitaplarından hazırlanıyordu. George Sebele ve Paula Mojzes, üyelerin çoğu çiftçi olduğu için kış

³⁵ Mojzes, "The Methodist Church in Yugoslavia from 1945 to 1965", 16-18; Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 49.

³⁶ Mojzes, "The Methodist Church in Yugoslavia from 1945 to 1965", 23; Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 50.

aylarında iki aylık bir temel teolojik kurs düzenledi. İlk kurs, 1954'te Novi Sad'da, Reforme Kilise'den iki papaz, bir Ortodoks rahibi ve bir Baptist papazın katılımıyla yapıldı. Kursa on beş erkek ve dokuz kadın katıldı. Kursta Kiro Buhov, Georgi Milchev, Asen Palankov ve kilise bacıları Vera Azmanova ve Zora Vučkova eğitim alıyordu. Kurs sonrası, görevdeki vâizler Kosta Karamazov, Krum Kalajliev ve Ceko Cekov'a destek olarak, Gorgi Milçev ve Zora Vučkova da vâizliğe atandı. Bölge Metodizmi'nin en önemli figürü Georg Sebele'nin, 1955 sonbaharında âni ölümüyle, kilise en ağır kaybını yaşadı. Cenevre Metodist Piskoposluğu, kilise idârî sekreteri olarak görev yapan Bayan Paula Mojzes'i vekâleten başmüfettişlik görevine atadı. Metodist gelenekte böyle bir göreve atanan ilk kadın olarak tarihe geçti. Paula Mojzes Macaristan'ın Magyarboly kentinde doğmuştu. Sekiz yıllık temel eğitiminin sonrası Hırvatistan'ın Osijek şehrinde banka sekreteri olarak çalıştı. 1934'te Osijek kentinde bir Protestan papazı Anton Mojzes ile evlendi. 1941 yılına kadar orada yaşadılar. Bayan Mojzes II. Dünya Savaşı sonrası, kendisini Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nde Metodizm için çalışırken buldu. Papaz Georg Sebele, bölge müfettişiyken, Paula'yı kilise idârî sekreteri olarak görevlendirmişti. Zamanla Paula ve "kilise bacıları" adlı küçük bir kadın grubu, Sebele'ye misyon işlerinde de yardım etmeye başladı. Bayan Mojsez, Sebele sonrası tayin edildiği başmüfettişlik görevini, Piskopos Sigg'in 1957'de papaz Krum Kalayliyev'i yeni başmüfettiş olarak atadığı Yıllık Konferansa kadar sürdürdü. Paula Mojzes daha sonra Kuzey Bölgesi'ne denetleyici papaz olarak atandı. Novi Sad Kutsal Kitap Semineri'nde Almanca öğretmenliği ve dinî literatüre katkı sağlayan tercümelemler yaptı. Kiliselerde vaazlar verdi; âyinler yönetti. Bunların yanı sıra yanı Put Zivota ve Crkvene Vesti (Kilise Haberleri) gibi süreli yayınların editörlüğünü yaptı. Metodizam: Kratka Istorija Metodisticke Crkve (Metodizm: Metodist Kilisesi'nin Kısa Bir Tarihi) adlı bir kitap yazdı. Kitap basılmadı, ancak 1962-1963 arası Novi Sad'da teksir makinası ile çoğaltıldı. Ayrıca Makedonya dilinde bir ilâhî kitabının teşkiline yardımcı oldu. Metodist Dünya Misyonları Kurulu Genel Sekreteri Dr. Eugene L. Smith (1913-1986) onun başarısına dikkat çekti. Bayan Mojzes iki yıl süren görevi esnasında Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti Metodist Kilisesi Yıllık Misyoner Konferansı'na da başkanlık etti. Yeni başmüfettiş Krum Kalayliyev ise, Yıllık Misyon Konferansı'na başkanlık eden ilk Makedonyalı'ydı. Kendisi başmüfettişlik görevine atanmadan önce Pirlepe Kilisesi ve çevre istasyonlarda misyon faaliyetini sürdürüyordu. Bölgenin dünya Metodizmi ile bağlarını önemli ölçüde güçlendirdi. Bir başka Metodist misyoner Kosta Karamazov, emekli din adamı Pane Temkov'un destek ve yardımıyla Üsküp Cemaati'nin vâizliğini yürütüyordu. Cemaati, Ağustos 1963'te Üsküp'te meydana gelen depremde büyük kayıp verdi ve şapel ağır hasar gördü. Cemaat, deprem sonrası şapel ve papaz evinin tekrar inşası işine girişti. Metodist Denizaşırı Yardım Komitesi (The Methodist Committee for Overseas Relief), Amerikan, İskandinav ve İsviçreli Metodistler ile Dünya Kiliseler Konseyi (The World Council of Churches) de dâhil olmak üzere dünyanın her tarafından Metodistler, kilise üyelerine ve tüm halka yardım gönderdi. Birkaç yıl içinde yeni bir kilise binası inşa edildi. Makedonyalı papazların yaşça en küçüğü Ceko Cekov'un temel teoloji eğitimi oldukça

iyiydi ve geleceğin lideri olarak görülüyordu. Ustrumca ve civar kiliselerde güçlü bir hizmet ifa ediyordu. Yıllar sonra Kalayliyev'in halefi olarak bölge başmüfettişliği görevini üstlenecekti. Makedonya'daki vâizler, özellikle başmüfettiş Kalayliyev, Federal Din İşleri Komisyonu'nca sık sık ifade vermeye çağrılıyordu. Devlet Güvenlik İdaresi (UDBA-Uprava Drzavne Bezbjednosti) de benzer soruşturmalar yürütüyordu. Muameleleri tedirgin edici idi. Soruşturmalar, kiliselerdeki faaliyetler, yabancı ziyaretçilerin kim olduğu ve ne yaptıkları üzerineydi. Bunlara rağmen 1955'te Murtino cemaatine yeni bir kilise inşası için izin çıktı. Eski kilise binası yıkıldı. Mahallî idâreciler, kilise inşası için getirilen malzemelere, inşaat ruhsatındaki bir eksikliği sebep göstererek el koydu. İkinci kez getirilen malzemelere de el kondu. Kilisenin önde gelenlerini de defalarca gözaltına aldılar. 1963'e kadar bina inşa edilemedi. Ustrumca'daki kiliseye benzer bir müdâhale yaşandı. Araya Murtinolu Asen Palankov adlı vâizin esrarengiz ölümü girdi. Palankov'un, 1958 kışında Kutsal Kitap kursuna katılmak için, Novi Sad'a giderken güzergâhındaki Tuna Nehri kıyısında cesedi bulundu. Polis intihar ettiği görüşündeydi. Ancak arkadaşları bir cinayete kurban gittiği düşüncesindeydi. Nehirden çıkartılan cesedi kimseye gösterilmeden defnedildi.³⁷ Süre gelen her türlü baskıya rağmen 1956'da Makedonya'daki Metodist kilisesi sayısı yediye ulaşmıştı.³⁸

O yıllara ait net nüfus istatistiklerinin mevcut olmaması, Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'ndeki Metodistler'in sayısal yapısının kesin tahminini engeller. Üye sayısını 75.570'ten 2.300'e kadar veren bilgiler mevcuttu. Novi Sad Metodist Kilisesi sekreteryasının 1959 rakamlarına göre, Pazar Okullarında görevli üç kıdemli, on kilise bacısı, on altı mahalli vâiz ve dört yüz çocuk olmak üzere yaklaşık kırk cemaat halinde yapılanmış 3.000 Metodist vardı. Geri dönecekleri umuduyla, cemaate devamı bırakanların isim ve sayılarının korunmasıyla ortaya çıkan "dindar abartma" ihtimali de akılda tutulmalıdır. En iyimser tahminle Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti Metodist Kilisesi'nin yaklaşık 3.000 üyesi olduğu varsayılabilir. Bu rakam, 1961 ve 1962'de biraz daha düşüktü. Makedonya'da, çoğu genç 200-300 Metodist'in oluşturduğu birkaç cemaat vardı ve misyonlarına derinden bağlıydı, ancak örgütlenmeleri yetersizdi. Yoksulluk nedeniyle, cemaatin finansal desteği çok kıttı. En faal kilise, iyi bir gençlik grubuna ve büyük bir Pazar Okulu'na sahip olan Koleşino'daydı. Misyon çalışmaları, büyük ölçüde kadınların faaliyetine dayanıyordu. Gençleri cezbetmek için özel programlara sahip değillerdi, sadece dua ve evanjelizasyonun onları kilisede tutacağı inancı vardı.³⁹

³⁷ Mojzes, "The Methodist Church in Yugoslavia from 1945 to 1965", 24-27 ve 35; Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 50-54; Grulich, "The Small Religious Communities of Yugoslavia", 7; Nikolovski-Katin, "Small Religious Communities and Groups in the Republic of Macedonia", 96; Grozdanov, "The Life and Legacy of Strahil Grozdanov", 28; General Commission on Archives and History (GCAH), "Paula Mojzes" (Erişim 20 Aralık 2020).

³⁸ Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 51.

³⁹ Mojzes, "The Methodist Church in Yugoslavia from 1945 to 1965", 28; Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 50-54.

1963 Anayasası'nın kabulüyle ülkenin ismi Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti (Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija) (SFRJ) (1963-1991) olarak bir kez daha değişti. 1968 Ağustosunda Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti Birleşik Metodist Kilisesi, müntesiplerinin istifadesi için ilk kez Makedonya dilinde bir ilmihâl kitabı yayımladı. Teofil Şperi (Theophilus Sperry) tarafından kaleme alınan Katehizam (Catechism) adlı kitap Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti Birleşik Metodist Kilisesi sekretaryası tarafından Novi Sad'da basıldı. Metnin tashihi Krum Kalayliyev tarafından yapıldı. Kitap aynı yıl Veliki Beçkerek Birleşik Metodist Kilisesi'nin baskı makinasında tekrar çoğaltıldı. Kitabın bir bölümü kısa Kutsal Kitap bahislerini içeriyordu. Son bölümde ise soru-cevap şeklinde temel inanç konuları yer alıyordu. Bu bölüm on bir kısımdan oluşuyordu: i. Tanrı'nın nitelik ve özellikleri. ii. Tanrı'nın insana yönelik tutumu. iii. Günah ve neticeleri ile ölüm ve Tanrı'nın yargısı. iv. Kurtarıcı İsa'nın inananları koruması ve İsa Mesih'in hayatı. v. Tanrı'nın Kelimesi, Kutsal Ruh, Kutsal Kitap ve Kutsal Ruh'un faaliyetlerinin tanımı. vi. Kurtuluş'a ulaşma ve tecrübe etme, tevbe, inanç ve diriliş. vii. Tanrı'nın emirlerine itaat, O'nun inanlılardan bekledikleri. viii. İnanlıların ibadeti. ix. Hıristiyan Kilisesi, kilisenin rolü ve kiliseye sadık olanların görevleri. x. Mesih'in Kilisesi'nin özel merhamet vesileleri, kilisenin sakramentleri, Kelime, vaftiz ve Rabb'in Son Akşam Yemeği'nin sunuluşu. xi. Gelecek, ölüm ve dirilişe dair Hıristiyan umudu. Aynı dönemde üyelere Kilise Disiplini (Church Discipline) adlı bir broşür dağıtıldı. Metodist Kilisesi'ne üye olma, inanç ve ibadetleri yerine getirme, kilise topluluğunun diğer üyeleri ile kaynaşma, İsa Mesih'in liderliğini kabul ve ona teslim etmek olma, Hıristiyan inancını Kutsal Yazılar'a göre yaşama, bu metinleri tasdik etme, düzenli bir hayat sürme, Mesih'in kilisesine sadık kalma, Evanjelik-Metodist Kilisesi'ne bağlılık, kiliseyi ibadet, misyonerlik ve gönüllü hediyelerle destekleme gibi konuları içeriyordu.⁴⁰

1970'te, Üsküp Birleşik Metodist Kilisesi'nin inşası tamamlandı. 1979'da da Bozhin Kostadinov ve Kosta Rabrovaliev'in vâizlik yaptığı Manastır'da bir kilise inşa edildi. Metodist geleneğe göre, vâizler dönüşümlü çalışıyordu. Üsküp Kilisesi'nin vâizliğine 1975'te daha önce Murtino ve Monospitovo'da vâizlik yapan Kosta Karamazov atandı. 1980'de yerini Ustrumca vâizi Ceko Cekov aldı. 1984'te görevi vâiz Mihail Çekov üstlendi. 1986'da onun yerini Pirlepe vâizi Kitan Petreski aldı. Karamazov'un Murtino'dan ayrılmasından sonra onun yerine bir yıl boyunca vâizlik yapacak Zora Vučkova geldi. O da Radoviş ve Rakliş'te vâizlik yapan Kiro Buhov'la yer değiştirdi. Yaşlı Nikola Arnaudov Ustrumca'da vâizlik yaparken, Nada Şamanova önce Rakliş'te sonraları Koleşino'da vâizlik yaptı ve 80'li yılların sonlarında Kitan Petreski ile yer değiştirdi. Boris Donchev, önce Koleşino'da, sonra Murtino'da, Bozhin Kostadinov ise, Kalayliyev sonrası Manastır'da vâizlik yaptı. Pavle Cekov da aynı yıllarda Koleşino vâizliği yaptı. 1978-1988 arası Boris Trajkovski, Birleşik Metodist Kilisesi'nde Çocuk ve Gençlik Çalışmaları Komisyonu başkanlığını yaptı. 1989'da

⁴⁰ Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 59.

Yugoslavya Birleşik Metodist Kilisesi Konseyi'ne seçildi ve meslekten olmayan bir vâiz olarak ara sıra kiliselerde vaaz veriyordu.⁴¹

Makedonya Protestanlığı'nın zayıf noktalarından biri de Makedonya dilinde Kutsal Kitap tercümelerinin bulunmayışıydı. Yeni Ahit'in modern Makedonya dilinde ilk çevirisi 1967'de Gorgi Milçev tarafından yapıldı. Gözden geçirilmiş baskı 1975'te yayımlandı. 1983'te, Kitan Petreski, İngiliz ve Harici Kutsal Kitap Cemiyeti'ne Kutsal Kitabın başka bir çevirisini basım talebini içeren bir mektup gönderdi. Bu, Manastırlı Dr. Duşan H. Konstantinov'un bir çevirisiydi. Eski Slavca'dan birçok kelime içeren ve şiirsel bir dilin kullanıldığı metnin yeniden yazımı da gerekiyordu. Konstantinov, kendi çevirisinin gerekli editoryal çalışmalarla modern ve standart dile dönüştürülmesine yıllar sonra izin verdi. Ace Mitev editörlüğünde Konstantinov'un Yeni Ahid çevirisi ciddi bir düzenlemeden geçmesi şartıyla, Her Ev için Mesih (Every Home for Christ) tarafından Standart Çeviri adıyla yayımlanma kararı alındı. Fakat 1999'da Lucas Vakfı tarafından yayımlanabildi. Gorgi Milçev tarafından yapılan bir Eski Ahit tercümesi de 1990'da İngiliz ve Harici Kutsal Kitap Cemiyeti tarafından yayımlandı.⁴²

1980'li yılların sonuna doğru Birleşik Metodist Kilisesi'nin genç üyeleri mevcut yapıyı geleneksel buluyor, modern fikirlere ve değişim arzusuna karşı çıktığını düşünüyordu. Otuz kişilik bu grup, aynı zamanda kilisenin piskoposluk uygulamalarını tutucu buluyordu. Sonunda kiliseyi terk ettiler. 1987'de gerçekleşen bu hadise sonucu Birleşik Metodist Kilisesi, bir bölünme yaşadı. Bölgeyi 1922'de terk eden Kongregasyonel Kilisesi, ülkeye tekrar geri döndü. Birleşik Metodist Kilisesi'nden ayrılan gençler, Kongregasyonel Kilisesi bünyesinde, evlerde düzenli olarak toplanıp cemaatleşme yoluna gitti. Bilâhire grup üyeleri, 1989'da Michael Johnson aracılığıyla ABD Kongregasyonelleri ile temasa geçti. Kasım 1990'da Vlado Karamazov'un villasında altmış üye, Makedonya Evanjelist Kongregasyonel Kilisesi Asamblesi'ni kurdu. Asamble'ye, Dünya Kongregasyonel Kiliseler Birliği Başkanı Cliff Christensen ve Genel Sekreteri David Saunders de katıldı. Yeniden kurulan Makedonya Kongregasyonel Kilisesi, Dünya Evanjelist Kongregasyonel Kiliseler Birliği'nin üyesi oldu. Makedonya'da tescil işlemi ise, 20 Kasım 1990'da yapıldı.⁴³

4. Makedonya'nın Bağımsızlığı (1991) Sonrası Dönem

1990'da ülkenin dağılma sürecinde Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti Birleşik Metodist Kilisesi Piskoposu Heinrich Bolleter ve Makedonya Başmüfettişi Novi Sadlı Martin Hovan'dı. Makedonya'yı bağımsızlığına kavuşturan olaylar zinciri, piskoposluk yönetiminin kararlarıyla, güney bölgesinin bölünüp, Kosova'nın Makedonya müfettişlik bölgesi dışında kalması ve Makedonya Cumhuriyeti'ne başka bir başmüfettişin atanması gibi değişikliklere yol açmıştı. Kitan Petreski, Nisan

⁴¹ Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 53-55.

⁴² Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 60.

⁴³ Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 62, 65.

1993'te Martin Hovan'ın yerine başmüfettiş olarak atandı. Petreski bu görevini Haziran 1996'ya kadar sürdürdü. Bu tarihte Avusturyalı Wilhelm Nausner (1931-2018) başmüfettiş olarak atandı.⁴⁴ Ölümüne kadar Birleşik Metodist Kilisesi Arnavutluk, Hırvatistan ve Makedonya sorumlusu olarak görev yaptı.⁴⁵

Birleşik Metodist Kilisesi 1998-1999 Kosova Krizi sırasında, Kosova'dan Makedonya'ya sığınan mültecilere, bölgedeki Evanjelik Protestan kiliseleriyle birlikte insanî yardım temin etti. Bu dönemde bir Makedonyalı Metodist ön plana çıkmaya başladı. Makedonya Dışişleri Bakan Yardımcısı Boris Trajkovski, Kosova Krizi'nde Makedonya'ya sığınan çoğu Arnavut üç yüz bin mülteciye, insani yardımın koordinasyonundan sorumluydu. Boris Trajkovski, Ustrumca'da doğdu. 1980'de Üsküp Saints Cyril ve Methodius Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1997'de Üsküp-Kisela Voda Belediyesi Meclisi Başkanı olarak atandı ve 1998'de Makedonya Dışişleri Bakan Yardımcısı seçildi. Partisi VMRO-DPMNE (İç Makedon Devrimci Örgütü-Makedonya Ulusal Birliği Demokrat Partisi) (Vnatrešna Makedonska Revolucionerna Organizacija-Demokratska Partija za Makedonsko Nacionalno Edinstvo), Dış Politika Komitesi başkanı ve parti lideri Ljubcho Georgievski'nin dış politika baş danışmanıydı. Trajkovski, on iki yıl Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti Birleşik Metodist Kilisesi Gençlik Kolları başkanlığı yaptı. Ayrıca, sivil toplum örgütü Pan-Avrupa Makedonya Hareketi Başkanlığı'nın da bir üyesiydi. Ayrıca çatışma çözme, dinî hoşgörü ve dinî özgürlük konularında birçok uluslararası konferansa katıldı. Yapılan seçimi kazanarak 15 Aralık 1999'da Makedonya'nın ikinci cumhurbaşkanı olarak göreve başladı. Ortodoks bir ülkede dönüştürülmüş bir Metodist'in bu göreve seçilmesi oldukça ilginçti. Trajkovski'nin seçilmesinde Müslüman azınlığın büyük katkısı oldu. 2001'de ülkede Müslüman Arnavut azınlık ile çıkan iç savaşı, aynı yıl Ohri Çerçeve Anlaşması'nı imzalayarak sonlandırdı. 2001 Ohri Çerçeve Anlaşması'nın gereği, Makedon Ortodoks Kilisesi'nin yanı sıra, Katolik Kilisesi, Yahudi Topluluğu, İslam Cemaati ve Birleşik Metodist Kilisesi de Anayasa'nın 19. Maddesi kapsamına alındı. Bu madde, zikredilen beş dinî grubun anayasa ve yasalar önünde eşit olduğuna âmirdi. Böylece Trajkovski'nin de mensubu olduğu Birleşik Metodist Kilisesi "anayasal kilise" haline geldi. Cumhurbaşkanı Trajkovski, bir dış geziden dönerken 26 Şubat 2004'te, Mostar yakınlarında uçağının düşmesi sonucu vefat etti.⁴⁶

Yukarıda zikredilen beş dinî grup, anayasa ve yasalarda eşit haklara sahip olunca, müntesipleri devlet okullarında kendi inançlarına uygun bir din eğitimi almak istedi. Fakat çok az üyeye sahip olan Katolik Kilisesi, Yahudi Topluluğu ve Birleşik

⁴⁴ Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 66.

⁴⁵ Cacanaska, "Protestantism in Macedonia Today", 17.

⁴⁶ Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 55-56 ve 72; Paul Mojzes, "Tensions within Religious Communities in the Balkans", *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 27/4 (2007), 56; Risto Stefov, *Historic Macedonian Personalities and Organizations*, (PDF: Risto Stefov Publications, 2016), 191-194; Jochen Töpfer, "Patterns of Society and Politics - The Perspective of Religion in Albania and North Macedonia", *New Balkan Politics* 18 (2019), 10-11.

Metodist Kilisesi amaçlarına ulaşamadı. Üç küçük azınlık, dinî konularda olumlu bir rol oynamanın, ülkenin iki büyük topluluğu Ortodokslar ve Müslümanlar arasında bir tampon vazifesi göreceğini fark etti. Aynı zamanda, kamuoyu tarafından tanınmanın avantajıyla yetinmeyi şimdilik yeterli gördüler.⁴⁷

Birleşik Metodist Kilisesi, Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'nda beş dinî topluluktan biri olarak yer aldıktan sonra, 2004'te on üç kilise ve bir sosyal merkeze sahip sekiz yönetim bölgesi şeklinde organize oldu: Üsküp'te (Draçevo dâhil) Mihail Cekov, Ustrumca'da (Velyusa ve Koşani dâhil) Mirçe Taņev, Murtino'da Slavço Azmanov, Monospitovo'da Zhivko Penev, Koleşino'da Mirçe Taņev, Radoviş'te (Rakliş dâhil) Zora Vuçkova, Pirlpe'de Nada Şamanova ve Manastır'da Aco Mitev sorumlu din adamları olarak vazife yaptılar. Düzenli dinî hizmetlere ek olarak, kilise, profesyonel niteliklere sahip kişiler tarafından tanzim edilen sınıflar vasıtasıyla çocuk ve gençlerin manevi eğitime aktif olarak özen gösteriyordu. Kilise iki dergiye sahipti: Yıllardır yayımlanan, dinî konular ve cemaat faaliyetleri hakkında bilgi veren aylık dergi "Put Zivota" ile yılda dört kere kadınlara yönelik olarak yayımlanan "Karizma" isimli bir dergi. Ayrıca Kutsal Kitap'tan metin ve yorumlar içeren yıllık bir takvim düzenli olarak basılıyordu. Günümüzde bu düzenli yayımlara ek olarak kilise, manevî ve tarih içerikli kitap ve broşürler de basar. Birleşik Metodist Kilisesi'nin sosyal hizmetleri, gençlere yönelik kamplar, özel ihtiyaçları olan çocuklar için kamplar, dul annelere ve engellilere yönelik çeşitli etkinlikler, kilisenin bir sosyal yardım projesi olan "Diaconia Macedonia"da gerçekleştirilir. Bu projenin bir parçası olarak, 2000'de Ustrumca'da "Miss Stone⁴⁸ Center" isimli merkezin inşasına başlanmış ve 2001'de faaliyete geçmiştir. "Seyyar Yemek" projesiyle "Miss Stone Center"daki mutfaktan yüz elli kişiye günlük yemek dağıtılır.⁴⁹

Haziran 2018'de Avusturyalı başmüfettiş Wilhelm Nausner vefat edince, 11-14 Nisan 2019 tarihleri arasında Üsküp'te Birleşik Metodist Kilisesi Sırbistan-Makedonya Geçici Yıllık Konferansı 85. oturumu gerçekleştirildi. Bu toplantıda

⁴⁷ Mojzes, "Tensions within Religious Communities in the Balkans", 58.

⁴⁸ Bayan Ellen M. Stone (1846-1927), ABCFM destekli bir Kongregasyonalist misyoner olarak bugünkü güneybatı Bulgaristan'da faaliyet gösteriyordu. Bayan Stone ve grubu, Bansko ve Samakov'a bir misyon ziyareti gerçekleştirdi. 3 Eylül 1901'de IMRO (İç Makedon Devrimci Örgütü) komitacıları, Bansko ve Yukarı Cuma yakınlarında, Bayan Stone ile dört Kutsal Kitap kadını, üç genç erkek talebe ve üç seyisten oluşan bu Evanjelik Protestan gruba saldırdı. Grubun diğer fertleri değerli eşyalarını bırakmaları karşılığında serbest bırakılırken Bayan Stone ve yerel yardımcısı Katerina S. Çilka (1868-1952) rehin alındı. Bu olay tarihte "ilk modern rehine hadisesi" olarak yerini almıştır. Altı aya yakın süren rehine vakası, ABCFM'nin talep edilen 14.000 Osmanlı lirasını "başbozuklar"a ödemesiyle 23 Şubat 1902'de Ustrumca yakınlarındaki Gradaşorci'de iki rehine serbest bırakıldı. Ödenen bu fidye, Osmanlı Devleti'ne isyan eden IMRO'nun finanse edilmesinde büyük rol oynadı [Mojzes, "Congregational/Methodist Church in Macedonia", 50-52; Paul W. Chilcote-Ulrike Schuler, "Methodist Bible Women in Bulgaria and Italy", *Methodist History*, 52/2 (Ocak 2014), 103].

⁴⁹ Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 76; Nikolovski-Katin, "Small Religious Communities and Groups in the Republic of Macedonia", 96.

Makedonyalı Papaz Marjan Dimov, Kuzey Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi başmüfettişi olarak atandı.⁵⁰

2021 itibariyle Kuzey Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi'nin merkezi ve önemli kurumları Ustrumca'dadır. Ustrumca'daki merkezin sekretaryasını Mihail Çekov ve Sofija Trajkovska yürütür. On iki yönetim bölgesinde cemaatine hizmet sunar. Ustrumca'da papaz Mihail Çekov, Üsküp'te Lazo Taņev, Dracevo'da Dimitar Buneski, Radoviş ve Rakliş'te vâize Zora Vuckova, Koçani'de papaz Marjan Dimov, Monospitovo'da papaz Mihail Çekov ve Zivko Penev, Velyusa'da yardımcı papaz Vanga Pecevska, Murtino'da yardımcı papaz Slavço Azmanov, Kolesino'da Mirce Taņev, Pirlepe'de Nada Samanova ve Manastır'da papaz Ace Mitov mesul din görevlileridir. Kuzey Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi, Avrupa Metodist Konseyi (The European Methodist Council) ve Dünya Metodist Konseyi (The World Methodist Council) üyesidir.⁵¹

Kilisenin örgün ilahiyat eğitimi, Osijek/Hırvatistan, Novi Sad/Sırbistan ve yurtdışındaki diğer ilahiyat okullarında gerçekleştirilir. Gayri resmi teolojik eğitim ise, genellikle diğer Evanjelik Protestan kiliseleri üyeleri, yurtdışından davet edilen öğretim elemanları ve çeşitli konferanslar vasıtasıyla gerçekleştirilir.⁵²

Kuzey Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi resmî bir web adresine de sahiptir.⁵³

5. Kuzey Makedonya Birleşik Metodist Kilisesi Üye İstatistikleri

Makedonya Cumhuriyeti nüfusunun dini mensubiyeti ile ilgili istatistiksel göstergeler için bir veri tabanı oluşturulması, 1991 nüfus sayımıyla başlanmıştır. Veriler, kişinin şahsi beyanına göre kayıtlara işlenmiştir.

Tablo No. 1-Nüfus Sayımlarına Dayalı İstatistiksel Veriler⁵⁴

Dinî Topluluklar	1991 Nüfus Sayımı	1991 Nüfus Sayımı %	1994 Nüfus Sayımı	1994 Nüfus Sayımı %	2002 Nüfus Sayımı	2002 Nüfus Sayımı %
Katolikler	10.667	0,49	7.405	0,40	7008	0,35
Diğer Din Mensupları (Protestanlar, Yahudiler ve	56.756	2,79	-	-	-	-

⁵⁰ United Methodist Church (UMC), "Living in Three Countries yet still Journeying together" (Erişim 8 Aralık 2020).

⁵¹ Macedonia United Methodist Church (MUMC), "Congregations" (Erişim 9 Aralık 2020); *Conference of European Churches - Member Churches*, ed. Leslie Nathaniel-Shahe Ananyan (PDF: Conference of European Churches Publications, 2019), 155-156.

⁵² Jonovski, "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II", 86.

⁵³ <http://www.macedonia.umc-europe.org/>

⁵⁴ Cacanaska, "Protestantism in Macedonia Today", 4.

diğerleri) ve Ateistler						
Protestanlar	-	-	1.215	0,10	520	0,03
Diğerleri	-	-	-	-	30.820	1,52
Dinî Mensubiyetini Açıklamayanlar	-	-	2.786	0,10	-	-
Cevap Vermeyenler	-	-	22.891	1,20	-	-
Bilinmeyenler	-	-	1.804	0,10	-	-
Hıristiyanlar (Hangi Mezhebe Mensup Olduğunu Belirtmeyenler)	-	-	28.400	1,50	-	-
Toplam Nüfus	2.033.964	-	1.935.034	-	2.022.547	-

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, bağımsızlık sonrası ilk nüfus sayımında ülkedeki tüm Protestanlar, Yahudiler ve ateistler “diğer dinler” başlığıyla değerlendirilmiştir. 1994 nüfus sayımında ise, Protestanlar, dinsizler, listelenmemiş din mensupları, bir inancı olmayanlar, cevap vermeyenler, bilinmeyenler ve Hıristiyanlar şeklinde farklı ve detaylı bir tasnif uygulanmıştır. Bundan dolayı tablo sunumunda bazı örtüşme ve mükerrer tespitlerin olması mümkündür. 2002 nüfus sayımında bu kategorizasyondan kaçınıldı ve sadece Ortodoks, İslam, Katolik, Protestan ve diğerleri şeklinde bir sınıflandırma yapıldı. 2001 Ohri Çerçeve Antlaşmasıyla “anayasal teminat altındaki din” konumuna gelen Yahudiliğin, 2002 nüfus sayımında müstakil bir din olarak değil de “diğerleri” şikkında değerlendirildiği gözlemlenmiştir.

1991 Nüfus sayımında “diğerleri” kapsamında değerlendirilen Protestanlar, 1994 sayımında müstakil bir şık haline gelince sayıları 1.215 olarak kayıtlara geçmiştir. 2002 nüfus sayımında Protestan sayısı, aşağıdaki iki numaralı tabloda daha açık bir şekilde görüldüğü gibi, Evanjelikler ve Birleşik Metodistler gibi alt gruplarıyla sorulunca, 520’ye düşmüştür.

Bu süreçte, Makedonyalı Ortodoks araştırmacı Nikolovski-Katin, 1999 tarihi itibariyle Makedonya Metodistleri’nin sayısını yaklaşık iki bin beş yüz inanlı olarak verir.⁵⁵ Ustrumca Birleşik Metodist Kilisesi vâizi Mihail Çekov, Metodizm Tarihi (The History of Methodism) isimli kitabında müntesip sayısını altı bin olarak zikreder.⁵⁶

⁵⁵ Nikolovski-Katin, “Small Religious Communities and Groups in the Republic of Macedonia”, 96.

⁵⁶ Jonovski, “Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II”, 77.

2002 sonrası bir nüfus sayımı yapılmayınca, 2008’de Makedonya Uluslararası İşbirliği Merkezi (MCIC) bir kısmı kendi tahminlerine, bir kısmı da Üsküp Kilise, Dini Cemaat ve Gruplar Sicil Defteri’ne, cemaatlerin beyan ettikleri üye sayılarına dayanarak bir çalışma yaptı ve 2009’da aşağıdaki istatistiği yayımladı:

Tablo No. 2-Beyan ve Tahmine Dayalı İstatistiksel Veriler⁵⁷

Dinî Topluluklar	2002 Nüfus Sayımı	2002 Nüfus Sayımı %	Sicil Defteri Kaydı
Katolikler	7.008	0,35	17.391
Hıristiyanlar (Hangi Mezhebe Mensup Olduğunu Belirtmeyenler)	15.862	0,78	904
Protestanlar	520	0,03	-
Evanjelistler	272	0,01	1.000
Birleşik Metodistler	1.303	0,06	5.000
Dinî Mensubiyetini Açıklamayanlar	1.377	0,07	-
Dini Bilinmeyenler	6.216	0,31	-
Toplam Nüfus	2.022.547	-	2.930.903

Üstteki tabloda yer alan tahmin ve beyana dayalı veriler, 2002 nüfus sayımındaki sonuçlarla karşılaştırıldığında oldukça âfâki görünmektedir. Tahmin ve beyana dayalı veriler, 2008 yılına ait olduğu dikkate alınsa dahi, geçen altı yıllık süreçte cemaatlerin üye sayı olarak bu rakamlara ulaşabilmesi, geçmiş göz önüne alındığında muhaldir. 2008 verileri, beklentileri ifade eder. 2002 sayımında 1.300 civarında olan Birleşik Metodist sayısının, büyüme oranı dikkate alındığında 2008’de 5.000 rakamına ulaşabilmiş olması mümkün görünmemektedir. Cemaatlerin beyanlarına dayalı olarak resmi sicile kaydı yapılan rakamlar dikkate alındığında, ülke nüfusu dahi yüzde elli artmış bir hale gelmektedir.

Üsküp Saints Cyril ve Methodius Üniversitesi Sosyolojik, Siyasi ve Hukuki Araştırmalar Enstitüsü öğretim üyesi Prof. Dr. Ruzhica Cacoska ve ekibinin, 2017’de Makedonya’da faaliyet gösteren Evanjelist-Protestan kiliseleri ileri gelenleriyle

⁵⁷ Cacoska, “Protestantism in Macedonia Today”, 8.

yaptıkları yüz yüze mülakat ve onlardan aldıkları raporlara dayandırdıkları konuya ilişkin araştırma sonucu şöyledir:

Tablo No. 3-Evanjelik Protestan Dini Ortaklaşalıkların (Kolektivitelerin) İnananlarının Sayısı ile İlgili Tahminler⁵⁸

Dinî Mensubiyet	2008 Tahmini	2008 Tahmini %	2017 Tahmini	2017 Tahmini %
Birleşik Metodist Kilisesi	5000	65,4	4000 ⁵⁹	59,2
Toplam Evanjelik Protestan Nüfus	7650	-	6755	-

Bu tabloda da aradan dokuz yıl geçmesine rağmen, ülkedeki hem Evanjelik Protestan nüfus hem de Birleşik Metodist Kilisesi üye tahmin verilerinde sayısal bir düşüş gerçekleşmiştir. Birleşik Metodist Kilisesi üye sayısında bu düşüşe rağmen verilen rakam, bağımsız kaynaklarca zikredilen 2000⁶⁰ sayısından yine oldukça uzaktır.

Tablo No. 4-Evanjelik Protestan Dini Ortaklaşalıklara (Kolektivitelere) Mensup İnananların Kökeni⁶¹

Dinî Köken	2017 Tahmini	Protestan %	Ortodoks %	Müslüman %	Dinsiz %	Bilinmeyen %
Birleşik Metodist Kilisesi	4000	80	20	-	-	-
Toplam Evanjelik Protestan Nüfus	6755	49	51	-	-	-

Son tabloda Birleşik Metodist Kilisesi mensuplarının %80'nin dinî köken olarak kendilerini Protestan olarak tanımlamaları, ebeveyninin Protestan kökene

⁵⁸ Cacanaska, "Protestantism in Macedonia Today", 17.

⁵⁹ Cacanaska ile görüşen ilgili kilise temsilcisi, sayımda bir belirsizlik olduğunu, fakat yaklaşık 4.000 mümine sahip olduklarına inandığını vurgulamıştır.

⁶⁰ Conference of European Churches (CEC) – Member Churches, 155.

⁶¹ Cacanaska, "Protestantism in Macedonia Today", 22.

sahip olmasına veya Makedonya’da faaliyet gösteren başka bir Evanjelik Protestan kiliseden Birleşik Metodistliğe dönüştürüldüğünü ifade eder.

Sonuç

Metodist Kilisesi, kurumsal olarak 20. yy.’ın ilk çeyreğinde Yugoslavya coğrafyasında görünür hale gelmiştir. Bölgede 19. yy.’da başladığı ifâde edilen faaliyetlerini ise ferdî ve organize olmayan misyon çalışmaları kapsamında değerlendirebiliriz. I. ve II. Dünya Savaşları arasındaki süreçte, Alman ve Macar azınlığın büyük bir nüfus ve mâlî güce sahip olduğu Voyvodina bölgesi, tüm Evanjelik Protestan hareketlerin olduğu gibi Metodistlerin güç ve ilham aldığı bir merkezdi. Misyon çalışmaları, başta Yugoslavya olmak üzere diğer Balkan ülkelerine buradan organize edilmiştir. Metodistler de Voyvodina’daki bu yapıdan paylarına düşen maddî ve manevî desteği elde etmiştir. Bunun yanı sıra ABD ve İsviçre Metodistleri de gereken maddî yardımı esirgemedikleri gibi, ortaya çıkan bürokratik sorunları, merkezî ve mahallî yönetim birimlerine, elçiliklerinin diplomatik baskısıyla çözme yoluna gitmiştir. Hareketin dinî eğitim ihtiyacı ise Almanya ve Avusturya’daki çeşitli seminer ve kurslar vasıtasıyla karşılanmıştır. Fakat Almanya ve müttefiklerinin II. Dünya Savaşı’nı kaybedip bölgeden çekilmesiyle işin seyri değişmiştir. Ülkeye, içinde din karşıtlığı da barındıran bir sosyalist yapı hâkim olmuştur. Bu gelişmeler, bölgedeki Evanjelik Protestan misyonlar gibi Metodistleri de etkilemiştir. Makedonya Metodistleri yarım yüzyılı aşan bu zorlu süreci, Kongregasyonalist Kilisesi’nden devraldığı cemaat yapılarını sayısal ve nitelik açısından koruyarak, Ustrumca Vadisi’nde ve ülkenin doğusunda Bulgaristan sınırına yakın, ulaşımı zor köy ve kasabalarda yeni cemaat ve kiliseler tesis etmeyi başararak geçirmiştir.

Misyon çalışmaları bakımından güçlüklerle geçen yetmiş yıl sonrasında, Makedonya’nın 1991’de bağımsızlığına kavuşması Birleşik Metodist Kilisesi’ne yeni fırsatlar sunmuştur. Kilisenin sâdık ve iman dolu bir müntesibi olan Cumhurbaşkanı Boris Trajkovski döneminde ülkedeki azınlıklarla çatışmaları bitirme amacıyla akdedilen Ohri Antlaşması ile Birleşik Metodist Kilisesi, halk ve devlet nezdinde meşru ve biraz daha muteber bir hale gelmiştir. Bu meşruiyetin elde edilmesinde, ülkedeki Batılı diplomatik misyon şeflerinin verdiği destek te göz ardı edilemez.

Kaynakça

- Baker, Frank. "Methodist Churches". *Encyclopedia of Religion* (2. Edisyon). ed. Lindsay Jones. 5996-5999. ABD: Thomson Gale, 2005.
- Baker, Frank. "Wesley Brothers". *Encyclopedia of Religion*. (2. Edisyon). ed. Lindsay Jones, 9715-9717. ABD: Thomson Gale, 2005.
- Bjelajac, Branko. "Protestantism in Serbia". *Religion, State & Society*, 30/3 (2002), 169-218. <https://doi.org/10.1080/0963749022000009225>
- Cacanoska, Ruzhica. "The Emergence and Development of Protestantism in Macedonia". *Religion, State&Society* 29/2 (2001), 115-119. <https://doi.org/10.1080/09637490020007049>
- Cacanoska, Ruzhica. "Protestantism in Macedonia Today". *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 38/1 (Mart 2018), 1-30.
- Chilcote, Paul W.-Schuler, Ulrike. "Methodist Bible Women in Bulgaria and Italy". *Methodist History* 52/2 (Ocak 2014), 94-113.
- Conference of European Churches (CEC)-Member Churches*. ed. Leslie Nathaniel-Shahe Ananyan. PDF: Conference of European Churches Publications, 2019. <https://www.ceceurope.org/wp-content/uploads/2019//CEC-Member-Churches-WEB.pdf>
- Emin, Nedim. *Makedonya Siyasetini Anlama Kılavuzu*. İstanbul: Seta Yayınları, 2014.
- Erdem, Hüseyin. *Hıristiyanlıkta Kongregasyonalist Akımın Ortaya Çıkışı ve Görüşleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- GCAH, General Commission on Archives and History. "Paula Mojzes". (Erişim 20 Aralık 2020). <http://www.gcah.org/history/biographies/paula-mojzes>
- Grozdanov, Marko. "The Life and Legacy of Strahil Grozdanov (1920-1997)-Leader of the Macedonian Baptists in Socialist Times, 1950-1980". *Journal of European Baptist Studies* 8/1 (Eylül 2007), 21-37.
- Gulich, Rudolf. "The Small Religious Communities of Yugoslavia". Almanca'dan İngilizce'ye çev. Erlis Glass, *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 3/6 (1983), 1-17.
- Hacısalihoğlu, Mehmet. "Makedonya". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 21 Aralık 2020). <https://islamansiklopedisi.org.tr/makedonya>
- Jonovski, Jovan. "Baptists in Macedonia: From the Beginning to the Dawn of Regeneration 1970". *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 31/2 (Mayıs 2011), 23-29.
- Jonovski, Jovan. "Evangelical Protestant Churches in the Republic of Macedonia after World War II (1947-2017)". *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 39/4 (Haziran 2019), 44-88.
- Kovacs, Zoltan. "Methodism in Hungary". *Methodist History*, 47/3 (Nisan 2009), 162-178.
- Mojzes, Paul. "Tensions within Religious Communities in the Balkans". *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 27/4 (Kasım 2007), 55-61.
- Mojzes, Paul. "Congregational/Methodist Church in Macedonia". *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 38/1 (Mart 2018), 30-62.
- Mojzes, Paul B. "Methodism in Macedonia Between the Two World Wars". *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 38/2 (Nisan 2018), 54-78.
- Mojzes, Paul B. "The Methodist Church in Yugoslavia from 1945 to 1965: A Case Study of an Ecumenical Protestant 'Free Church' in a Hostile Environment". *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 38/3 (Temmuz 2018), 1-38.
- MUMC, Macedonia United Methodist Church. "Congregations". Erişim 9 Aralık 2020. <http://www.macedonia.umc-europe.org/index.php/en/congregations>

- Nikolovski-Katin, Slave. "Small Religious Communities and Groups in the Republic of Macedonia". *The Scientific Journal Facta Universitatis, Series: Philosophy and Sociology* 2/6 (1999), 91-99.
- Polat, Bayram. "Evanjelik Bir Hareket: Metodist Kilisesi". *Genç Akademisyenler İlahiyat Araştırmaları Sempozyumu*. 575-592. ed. Sami Erdem. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları 2009.
- Polat, Bayram. *Metodist Kilisesi Hakkında Bir Araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2006.
- Polat, Bayram. "Metodist Kilisesi'nin Kuruluşu, Ayrışması ve Bütünleşmesi". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XI/2, (2007), 405-418.
- Steele, David. "Configuration of the Small Religious Communities in the Former Yugoslavia". *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 15/3 (1995), 24-40.
- Stefov, Risto. *Historic Macedonian Personalities and Organizations*. PDF: Risto Stefov Publications, 1. sürüm, 30 Ağustos 2016.
http://macedonianhistory.ca/Stefov_Risto/Historic%20Macedonian%20Personalities%20-%20e-book.pdf
- Töpfer, Jochen. "Patterns of Society and Politics - The Perspective of Religion in Albania and North Macedonia", *New Balkan Politics* 18 (2019), 1-19.
- UMC, United Methodist Church. "Living in Three Countries yet still Journeying together". Erişim 8 Aralık 2020. https://www.umc-cse.org/en/liste_527055-796230/living-in-three-countries--yet-still-journeying-together.html